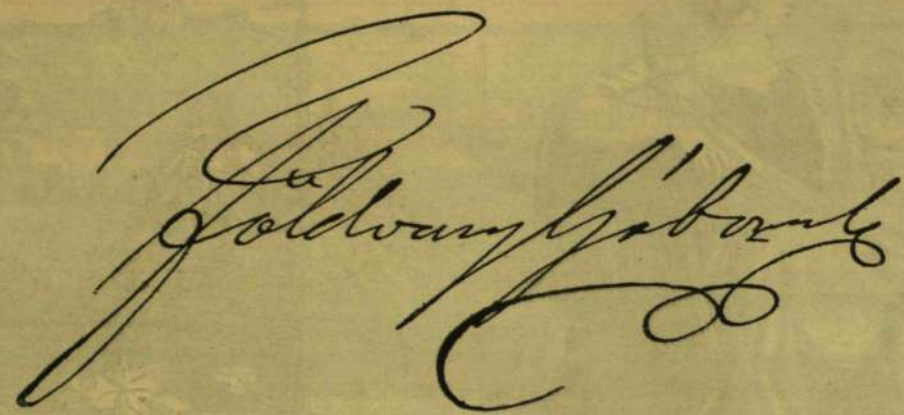

— folytatja az említett törvényezik — a reménylett siker be nem ütne (már t. i. adakozás után annyi pénz be nem jönne), e nemzeti kívánságnak mi módon lehet legcélszerűsabb eszközölhetése iránt *jövő országgyűlésre kimerítő javaslat terjesztessék.*

Már pedig hogy az adakozások a «nemzeti díszes játékszinre» sokkal bővebben be nem folynak akkor sem, ha még négy évig, azaz: az 1840. évi országgyűlésig várakoznak, ezt *Földváry* és barátai lépten-nyomon tapasztalták. Sokszor kellett *Földváry* alispánnak a «Statusok cassájához» és *saját zsebébe* is nyulni, mert az is megesett, — mint ez okmányilag bebizonyítható, — hogy a maga zsebéből vett elő 2—3 ezer forintot, mikor a munkásokat nem volt miből fizetni. Ha pedig azt a methodust követik, a mit a lánczvidék építésénél, mikorra készen lett volna a «nemzeti díszes játékszin» nem *Árpád* ébredésével nyílik vala az meg, s nem magyar színészek lépnek fel abban *először!* Csak ezen motívumok után lehet érteni, hogy ugyszólván a pozsonyi *diéta ellenére* hajtotta végre a nemzeti színház felépítését *Földváry* Gábor.

Én apológiát nem írok, de ezt a kérdést tisztába kellett egyszer hozni; valamint nem fölösleges megjegyznem, hogy *Földváry* Gábor főispáni helyettes korában is csak úgy elnököl a színügyi választmányban, mint a hogy míg alispán volt. Az 1838-iki árvízkor mind a megye házába hordta a színművészeket s a gyűlésteremben helyezte el, a kit csak elhelyezhetett. Tudvalevőleg a megyeháza egyike a magasabb ponton fekvő helyeknek Budapesten.

Az ötvenes év elején is, tehát 2—3 évvel halála (1854.) előtt, a forradalom utóizgalmainak közepette, a *nemzeti színház részvényeseihez* egy nyilvános felhívást tesz közzé, mely nagyon jellemzi az ő gondolkodását. «Igaz — ugymond — e nyilvános számadásában — hogy *anyagi* tekintetben vesztettünk, de annál nagyobb az *erkölcsi* haszon, és gondolom, ezzel kiki meg is elégszik. Én legalább megelégszem, mert a kinek a jövőd van szeme előtt, nem tesz a jelenre olyan szoros számitást. Mi sem a nyerekedés végett tettük össze a pénzt, hanem *anyai nyelünkért áldoztunk*. A ki anyját nem tiszteli, a ki az anyai nyelvet, tán valami ráadásul, másért fel is tudná cserélni — noha erre a vagyontalanság nem lehet ok — halálosan vétkezik, mivel elősegíti a többiek halálát; *nyelv nélkül* hosszú életünk, legalább még egyszer kilencszáz éves életünk nem lehet».

Ezek a mely érzésvi szavak, melyek az ő szavai, tökéletesen kifejezik *Földváry* Gábor jellemét. Igazi magyar szívet ismerünk meg benne. Hanem ő szerencsés is volt. Neki, mint *Fáy* András, mind olyan, vagy ehhez hasonló barátai voltak. Az embereket ép úgy le tudta kötelezni, mint maga iránt kitartó hajlandóságot ébreszteni. Csak olvasni kell *Fáy* Andrásnak őszinte, becsületes és okos levelét, melyet *Földváry* alispánhoz, mint a színügyi választmány elnökéhez, oly meleg barátsággal ír, s melyben neki tanácsokat osztogat, hogy kiismerjük, mint lehet hozzáférti e mának, e hajthatatlan ember szívéhez.

Abból a jó magyar vérből való ember volt ő, kiknek e század elején annyi példait láttuk, csak hogy másoknál több higgadsággal és komolyabb czéllal. Szé a kemény ember egészen gyermek-kedélyű is tudott lenni. A harangokat meghúzták, mikor a falvak tornyaiból észrevették közeledni hintáját, a seregély-szürke négyes fogatot, a maga méneséből. «Minek harangoznak? nem vagyok én püspök» — szokta ilyenkor mondani. A megyebeli czigány ma is elhuzza a *Földváry* nótáját, csak azt kell neki mondani: «azt a mit a kortések danoltak, mikor alispánnak választották».

Politikai tapintatra mutató vonás *Földváry* életében biharvármegyei szereplése. Királyi biztossul lett oda küldve, a mit tán nem is kellene a szellőztetni. De hiszen annak az ügynek kiengyelítését maga *Deák* Ferencz is megkísérelte. Érttem a biharvármegyei főispáni helytartó és *Beöthy* Ödön közt fenforgott ismeretes ügyet.

Akkor Bihar vármegyében, a konzervatív és szabadelvű párt közt olyanforma dolog ment végbe, mint a két párt zavargásai, mely magát *zöld és kék* pártnak nevezte, Jusztián császár alatt Byzáncban.

Nehéz helyzet volt ez a királyi biztosra nézve, de *Földváry* e nehéz feladatot nagy ügyességgel végezte. *Bernáth* Józsefhez, Bihar megye másodalispánjához írt néhány leveléből *Földváry* Gábornak, — így olvasom egy megbízható forrásból — «erély és kategorikus jellem tünik ki, de egyszerűsége az is látszik belőle, hogy valódi magyar táblabíró, még pedig a javából». Királyi biztosi működésének eredménye: a m. kir. helytartó tanácsának 1845. évi február 25-ről 7904. sz. alatt kelt intézvénye, s a bihar megyei rendeknek arra, 1554/845. sz. alatt keletkezett végzése volt. Hangsúlyozván a közgyűlést megnyitó beszédében a főispáni helytartó a multak feledését, a megye rendei is kötelességöknek vallották azon kapcsot, mely közöttük és a főispáni helytartó közt hivatali állásánál fogva létezett, mindenkor illő tiszteletben tartani.

Földváry Gáborról, a közigazgatási tisztviselőről, el lehet mondani, hogy hivatalában pontos és szigorú volt; az egyenes szót szerette s inkább akart kifejezéseiben nyers lenni, mint a valót nem a maga nevével nevezni. De sok taktika és nagy szeretetreméltóság lakott ez aulikus emberben. József nádor igen kedvelte, s ennek számtalanszor jelét is adta. Az 1831. évi nagy kholera alkalmával *Földváry* Gábor nemcsak a legcélszerűsabb intézkedéseket tette, de azok végrehajtását személyes jelenlétével is sikeresítette; polgári kötelességét emberszeretettel egyesíté gyakran élete veszedelmével is. Nádorispán ő cs. kir. főhercegsége, az 1831. évi november 15-én saját előlülése alatt tartott közgyűlésen, mint Pest megye főispánja, e feletti megelégedésének nyilvános kifejezést is adott. Ha a nádor kedves embere nem lett volna, soha sem lesz vala *főispáni helyettes* Pest megyében *Földváry*. E kedveltség átszállott az apáról a fiúra, István nádor kir. helytartóra is. Pozsonyból, az 1848. év április 12-ről — tehát ugyanazon napról, melyen mint királyi helytartó a magyar

minisztertanácsban először elnököl — ír *Földváry*-nak, «nehogy a fejedelem és haza iránt évek hosszu során szerzett jeles érdemeit valami váratlanul érje». Értette alatta a bekövetkező változást főispán-helyettesi hivatalában.

Bernáthfalvi *Földváry* Gábor Domonyban, Pest megye váci alsó járásában született, Aszód szomszédságában, hol a szadai és veregyházi hegycsúcsok fúj szél bejárja a Galga patak virágos szép réjtjeit s a Fekete-Erdő pusztáit. Szülei: *Földváry* Mihály és Szemes Erzsébet, egy magas gondolkodású, nemes lelkű nő. Neje: a szép Csilléry Klára, kitől öt gyermeke született: *Klára*, Konkoly Elek, jeles csillagásunk: *Konkoly* Miklós anyja, továbbá: *Gábor* cs. kir. kamarás, *János*, *Erzsébet*: *Földváry* Mihály Pest megye mostani alispánjának neje, és *József* tassi földbirtokos, mind kitünő magyar emberek.

A *Földváry*-család ősei felmennek a XIV. század elejéig. Predicatumuk: de Bernáthfalva. A tulajdonképi ősi birtok *Szücsi* és *Oroszi* Heves megyében.

Ha Dömsöd felől érkezik az utas Tassra, jobbra a megye-úttól a falu alatt, sűrű akác-lombok közül fehérlik ki egy emlékszerű kis kápolna, négy szép kanadai nyárfá magaslik a négy szögletén, — mikor a falubeli ember ide ér, megemlíti a kalapját, mert ez a «nagy alispán» sirboltja! SZÉKELY JÓZSEF.

LEJÁRT MÁR...

Lejárt már édes ifjúságom,
Szép tavasznak vége lett:
Setét fűtüm közt im egy szálom
A dér megeste fejeme.
Csak egy szál még, de már e szálból
A késő aggság int felém,
Mint a jövendő tél a távol
Bérczeiről hő nyár idején.

Számtot vetek hát életemmel.
S élem, mit múltó napom ad:
Vígán játszom a szerelemmel,
Fenekig hajtom boromat.
Oh mert bolond, ki a virágot
Kertjéből későn töri le,
Vagy ott felejt, míg elszárad,
S hideg tél hóval fedi be.

Nem felejték én semmit ottan,
Virágim' egyig leszedem;
S ha majd odáig eljutottam,
Hogy télbe fordul életem:
Borúlhat rám az ég mogorván,
Ölhet a meddő nyugalom;
Én sorsomon nem zúgóldóvám,
Azt is békével fogadom.

Legfőlebb ama rossz időben
Egyet óhajt még kebelem:
Ne vesszen ki a dal belőlem,
Mint a kiveszett szerelem!
S az égi kegyelmek ha nékem
Ez egy kérésem' megadák:
Még mindig sebb lesz öregségem,
Mint egy daltnan ifjúság...

JAKAB ÖDÖN.

EGY HÁZASSÁGI DRÁMA A XVII. SZÁZADBÓL.

(Folytatás.)

Szklabin várában 1604-ben nagy változás ütött be. Révay Péterék Holics várába költöztek, Révay Ferencz és Forgách Zsuzsánna pedig a pozsonymegyei Szent-Jánosra. Révay örült ennek, hisz közelebb juthatott ezzel ideáljához, ki eleinte aligha több mint rokoni szeretettel vonzódtott hozzá, később azonban látva a szerencsétlen nő szenvedélyét, maga is lángra gyuladt iránta. A Bakiesokról különben érdekes tudni, hogy e név alatt a XVI. században vándorolt be először őt testvér a délkeleti szláv tartományokból s rövid időn egészen megmagyarosodtak, már az első Péternek leánya, Anna oly jól irt magyarul, hogy sok nőnek ma is mintául szolgálhatna. Előkelő családokba való házasságok által csak

hamar megvagyonosodtak. 1584-ben Bakies Mihályné, Tersaczi Frankapán Anna, két kis gyermekét, a mi Péterünket és Margitot, később Balassa Menyhértnek férje testvérhugának, Révay Mihályné Bakies Annának gondjaira bízta, innen a gyámtestvéri viszony a Bakiesok és Révayok közt. Bakies Péterről különben történetíróink is megemlékeznek s őt harezias termeszett, katonas, erőszakos embernek festik, kit már 1590-ben a győri káptalan bepanaszolt, a miért jobbágynak marhát, lovait erőszakkal elhajtotta. Különbön több csatában részt vett, miért ő felsége végbeli kapitányává nevezte ki Palánkra. Jó mulató czimbora hírében is állott s kalapja mellett mindig virágot viselt. Később a római pápa szentelt vitézzé avatta.

De térjünk vissza Forgách Zsuzsánához. Ő Szent-Jánoson is csak korábbi életét folytatta, keskeny öket, ingeket varrogatott, leányokkal énekel, muzsikált, táncolt. Itt ismerkedett meg Balassa Menyhértével, született Bakies Margittal is, ki még jobb kedvű volt, s ki birtokosa volt a híres *Detrekő várának*, mely később oly nevezetes szerepet játszott Forgách Zsuzsánna történetében. Együtt sétáltak, halásztak, lovagoltak, csináltattak magoknak férfiruhát, Zsuzsánna gránátszínűt, Balassának pirosat. Így öltözve látogatrák meg falusi ismerőseiket s farsang lévén, patasztos módon mulattak. Egyszer Ondránénál, az udvarbíróénál két óra hosszágú táncoltak egy szál begédes mellett s másnap egy Czigánykó nevű kocsis azzal kérkedett, hogy az éjjel asszonyával táncolt.

Bakies uram az 1604—5-diki évben háromszor-négyszer is volt ott s vígan voltak. Maga Révay vitte be a frauenczimmerbe s mondotta Bakies uramnak: «Beszélgessek ketek, én meglátom mit főznek.» Tanuk jelenlétében a szerelmesek németül beszélgettek, s Forgách Zsuzsánától ez alkalommal már sokszor hallották mondani: «Bár isten ne adta volna, hogy Bakiesot megismerjem, lám nem érhettek nála nélkül.» Férjét bolondnak, tuskónak nevezte, s többször említette: «Elmegyek, itt hagyom, világol megyek, a meddíg a szememmel látok», s mikor egy öregebb asszony emlékeztette: «Lám nagyságos asszonyom, milyen alázatos voltál, mikor ifjú leány valál.» — «Bizony úgy vagyon, felelé, de nem tudom, mi bolondítja most meg engemet.»

Természetes, hogy ily magavisélet mellett mind sürűbbek lettek a zajos jelenetek a házaspár közt. Ha Révay részeg volt, még verekedtek is s ilyenkor sütnő, mosónő gyakran rájuk nyitotta az ajtót, de az asszony rögtön kiküldte, hogy ne legyen idegen tanuja megaláztatásának. Ittas férjét is mindig maga fektette le. Történt azonban, hogy egyszer Bakies épen akkor érkezett, mikor a cselédség remélőzve hallgatta a belülről kihallatszó lármát, szitkozódást és sikoltozásokat. Belépett, s Forgách Zsuzsánát letiporva találta, a mint részegen ordító férje meg akarta fojtani. Bakies szétválasztotta őket, s kijelentette, hogy ez tovább nem tűrhető, ő viszi az asszonyt a nagyszombati vagy pozsonyi zárdába, hogy megkezdhesse a válópert. Révayban e pillanatban egész hatalmával támadt fel örült szerelme, s a gondolat, hogy feleségét örökre elveszítheti, egyszerre kijőzantotta. Kért, rimázkodott, hogy ne tegyék ezt, mert megőrül, javulást ígért, de mind hiába. Az asszony készülődni kezdett. Révay végkép megalázva magát, esküdözött és könyörgött. «Elégszer ígérted, de nem tartottad meg», felelte Bakies. «De ha ígéreted megtartása komoly szándékom, add irásba, hogy viselted magad, s fogadd esküvel, hogy többé nem teszed, és ha tennéd, joga legyen feleségednek itt hagyni téged. Az irás pedig nálam lesz, mert különben nincs biztosítva az asszony élete.» Révay elkövette a legnagyobb ballépést, elég gyáva volt elkészíteni a férfias önértéket megsemmisítő iratot, s ezzel elvetette a kockát maga felett.

Hogy miként alakult sorsa e végzetes irat következtében, látni fogjuk a továbbiak során. Legközelebbi eredménye Bakies erélyes fellépésének és Révay meghunyászkodásának az lett, hogy Révayné nem tűrt többé hallgatagon, hanem a mit lehetett, visszaadott férjének bántalmaiból. Ez maga mindinkább gyanakodóbb és szenvedélyesebb lett. Széles Andrásné nevű tanu beszéli, hogy egyszer az asszony otthon a verginát verte s leányai táncoltak, majd a trombitást hívatta fel, s annak bokállyal táncoltat fuvatott, s maga is táncolt. Megjött Révay Ferencz és kis inasától izent, hogy az asszony menjen az utcára ki

és ott táncoljon.

Kétszer vagy háromszor izente ugyanezt. «Monda az asszony: jaj bizony nem leszen jól dolgunk. Azután negyedszer hivatá, monda az asszony: elmegyek, de nem leszen jól dolgom, de bizony nem hagyom magamat. Bemene az asszony: jössz te idebb onnan, odament és Ferencz uram kezéből a

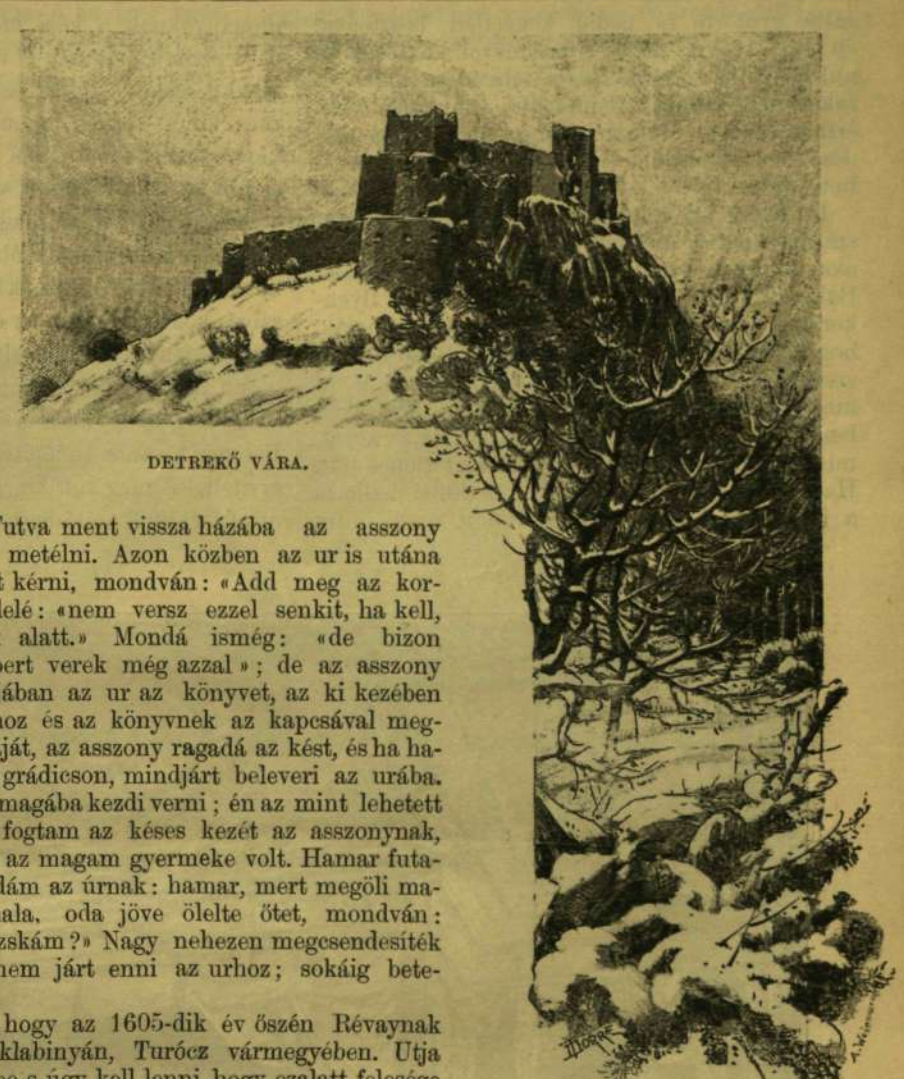
korbácsot kitekerte. Futva ment vissza házába az asszony és a korbácsot elkezdte metélni. Azon közben az ur is utána jöve, kezdé a korbácsot kérni, mondván: «Add meg az korbácsot.» Az asszony felelé: «nem versz ezzel senkit, ha kell, keresd meg az ablak alatt.» Mondá ismét: «de bizony megadd mert sok embert verek még azzal»; de az asszony nem adá meg s haragjában az ur az könyvet, az ki kezében volt, hajtá az asszonyhoz és az könyvnek az kapcsával megnyuzta az asszony orozáját, az asszony ragadá az kést, és ha hamar el nem ugrik az grádieson, mindjárt beleveri az urába. Hogy az ura elszalada, magába kezdé verni; én az mint lehetett egy kezemmel erősen fogtam az késes kezét az asszonynak, mert az egyik karomon az magam gyermeke volt. Hamar futamodám az úrhoz, mondam az úrnak: hamar, mert megöli magát. Az úr ugyan elhala, oda jöve ölelte őtet, mondván: «mit mivelsz édes Zsuzskám?» Nagy nehezen megcsendesíték az asszonyt és ezután nem járt enni az urhoz; sokáig betegeskedett utána.»

Történt e közben, hogy az 1605-dik év őszén Révaynak sürgős dolga akadt Szklabinán, Turóc vármegyében. Utja egy pár hetet vett igénybe s úgy kell lenni, hogy ezalatt felesége irt Bakiesnak, mert ez egyszerre csak beállított Szent-Jánoson; este érkezett, másnap egész nap is ott maradt s csak következő hajnalban ment el. Ez egész idő alatt az asszony ki nem lépett a házból, betegnek tette magát, cselédségének megtiltotta a szobáiba való járást s a kész ételt is az ajtónál vették el az étekgőgőtől a leányok, holott ezt máskor mindig maga tette az asztalra.

Hogy mi történhetett ez idő alatt, nem tudjuk, de a mint Révay Ferencz visszajött, mindent megváltoztatva talált maga körül. Az asszony ez idő óta nem volt rábítható a férjével való együttélésre, s határozottan felmondta a házastársi kötelességeket, melyeket már eddig is csak hosszas vonakodás után teljesített. A cselédség összesüggött s Révay uramnak nem volt nehéz kitálcálni a történeteket. Tehetetlenségének érzetében nem tudott mást mint tenni, mint hogy Holicsba szaladt Révay Péterhez s ott családi tanácsot tartott bátyjával és sógorújával, melyre még mint tekintélyes rokont, Thurzó Györgyöt is meghívták, a ki azonban nem jöhetett el, hanem megírta Révaynak, hogy mindenben Péter tanácsához tartsa magát. Összeülvén a közeli rokonok, elhatározták, hogy Zsuzsánna asszonyt Szent-Jánosból el kell hozni, s őrizet alá tenni a vizárokkal zárt Holicsba. Igaz ugyan, hogy Holicsban Bakies Péternek is volt lakása, de azt hitték, hogy ott a ledér asszony mégis legalább állandóan szemmel tartható, lévén a Révay Ferencz része teljesen elzárható külön rész. A következők megmutatták, hogy ez is egyike volt azoknak a ballépéseknek, melyeket Révay Ferencz elkövetett, s hogy reményében nagyon megalódott.

A mai Holicsból már semmi sem mutat a régi várra, sajátságos szerkezetével, mely három egész különálló részt foglalt magában, megosztva a két Révay s Bakies közt, ily elnevezésekkel: Bakies uram szere, Ferencz uramék része, Révay Péter része, melyek mind egymásközt közlekedhettek. Ide vitték Forgách Zsuzsánát kemény őrizet alatt, hogy csak vén asszonya s leányai társaságában mehetett ki szobájából. Azt azonban ki gondolta volna, hogy e cselédek meg vannak fizetve általok Révayné annyiszor találkozhattak Bakiescsal, a hányszor csak akart?

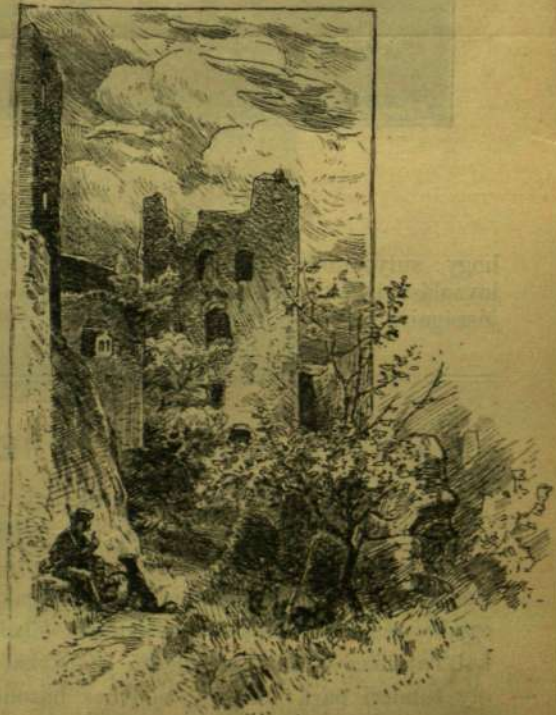
Különbön is az élet a várban épen nem látszott puritán erkölcsnek. Kalandok, szerelmi ármányok, játékok, vigalom egymást váltották fel még a cselédség közt is s a megcsalt férj legfeljebb gúny vagy számalom tárgya volt a legtöbb szemében, a mely benyomást épen nem volt alkalmas enyhíteni baromi viselkedése, mikor a késő vacsóról elázva, öntudatlan vitték haza s fektették

DETRÉKŐ VÁRA.

le, hogy elszunyadtával megeredjen a pajzanság árja, mely gazdáról cselédre ragadt át s közös fevelmetlenségben csapott ki a kijátszott úr háta mögött. Be van bizonyítva, hogy Révayné és Bakies között az egész idő alatt titkos levélváltás járt, 10—12 forintot adtak egy levélért, később 100-at is ígértek, de a küldőncz, Révay Péter dajkájának lelkiismerete feltámadván, a levelet saját asszonyának, Révay Péternének adta át, ki elég jellemzőleg maga is saját huga ellen fordult megbotránkozásában s valahányszor a dolog csattanósabb jelenetekre került, mindig a férj mellett fogott pártot.

És mégis, a mily undorral fordul el az ember e felesleésektől, melyek fölverték a csendes Holics várának éjszakai nyugadalmát, époly megvetéssel kénytelen a férje gondolni, ki daczára annak, hogy alapos okai voltak gyanítani a neje és Bakies közt történeteket, soha egy élet sem adta erkölcsi és fizikai bátorságának, hogy számon kérje meglopott becsületét attól, a kihez ily esetben egyedül lehetett joga fordulni. Dult, szitkozódott, mindig csak az asszonyt fag-

DETRÉKŐ BELSEJE.

gatta gyötörte és pedig kegyetlen boszújával ép úgy, mint örült szerelmével. Kétségtelesen származás vergődése a tehetetlenségnek és zaklatott léleknek. Ismétéljük, mindez talán érthetővé teszi Forgách Zsuzsánna idegenkedését egy ily férjtel, de nem menti s nem mentheti bűnét.

Révay néha mint királyi fő strázsamester szállt táborba, a véletlen vagy a szándékosság akarta úgy, hogy ép ilyenkor tegyen látogatást Bakics Margit is Forgách Zsuzsánánál. Ilyenkor van ismét zene, táncz, kilovaglás; suttogják, hogy Révay Ferenczné éjjel átaljár Bakics uram szerire. Ehhez járult, hogy Révay Péterné is, ki megkövetelte környezetében a szigorú erkölcsöket, betegsége miatt három hónapig őrizte az ágyat, mialatt a rendetlenség még fekevesztettebbé lett. Ha Révay Ferencz hazajött s felfülfel hallotta a történeteket, egyebet nem tudott tenni, mint

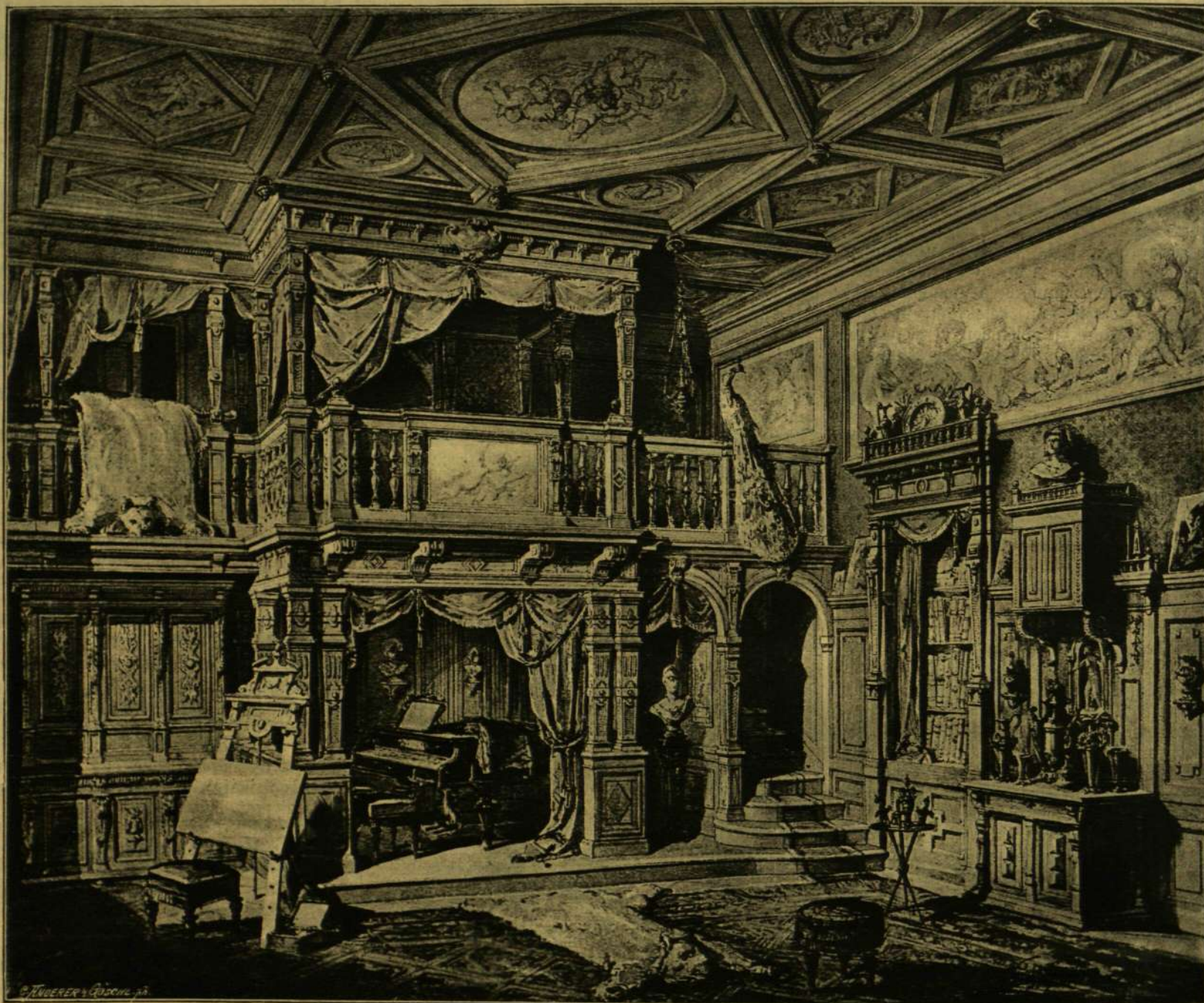
dományoknak, a kézi mesterségnek, a zenének és képzőművészetnek is volt már Alesúthon egy-egy kis otthona. Most azonban ez utóbbi kettő még külön termet, mondhatnók templomot is kapott, mely egészen és kizárólag a zene, ének és festészet kultuszának van szentelve.

A fenséges család magas műizléséről, de egyúttal a hazai műipar előhaladásáról is fényesen tanuskodó e műteremnek leírásához Vécsey L. volt szíves közölni velünk az érdekes adatokat, valamint a fényképi főlvetelt is, mely után a műterem rajzát ez alkalommal bemutathatjuk.

A terv, mely után e terem készült, *Novák* Ferencz fővárosi műépítészről ered, ki egyúttal a kivitel is meg volt bízva. A műépítés, ki egyúttal tervének építőmestere is vala, munkája be-

szédos lépcsőházba, mi által az egész közvetlen összeköttetésbe jut a kastély nagy elfogadó teremével s e szerint az egész épülettel. A karzat a fal közepe fölé emelvényt képez, mely oszlopok által tartott loggiára támaszkodik. Ez emelvényen van elhelyezve a pompás Bösendorfer-zongora, a történelmi nevezetességű, ritka kőtetekben gazdag dísz-könyvtár pedig a terem jobb oldali falának egy részét foglalja el.

József főherczeg, de különösen fenséges neje, Klotild főherczegasszony, nagy súlyt fektetett e terem izléses, művészi és otthonias alakítására, mert a főherczegi család tagjai legtöbb szabadidejüket ezentúl itt fogják töltöni, zenével, énekkel, kézi munkával, egyszóval oly nemes élvezetekkel, mint az minden főúri otthonban

AZ ALCSÚTHI ÚJ MŰTEREM.

Norák F. műépítész rajza után fényképezte Koller Károly tanár.

hogyan súlyosította felesége fogságát. Majd a lovaglast is eltiltotta neki s neje lovait más jószágaira küldte.

(Folyt. köv.)

AZ ALCSÚTHI ÚJ MŰTEREM.

Az alcsúthi kastély, melyet lapunk egy megelőző évi folyamában tüzetesen ismertettünk, újabban ismét egy nevezetességgel szaporodott. Eddig is a legalkalmasabb főúri otthonoknak volt egyike, tágas termekkel, visszhangos folyosókkal, barátságos lakó és dolgozó szobákkal egy oly tündéri park közepén, melyhez hasonlót a természet kedvezésével párosult művészet is csak akkor teremthet, ha kiváló izlés, szenvedély és kellő eszközök állanak rendelkezésére. A tu-

végezték a főherczegi család teljes elismerésében részesült. Mindazonáltal megérdemli, hogy alkotása szélesebb körökben is ismeretessé váljék, mert úgy ő, mint Thill János műasztalos, ki a famunkálatokat végezte, oly valamivel álltak elő, a mi honi iparunknak csak díszére válik.

A terem falazata magas, gazdagon díszített és kifuragott szobafalbélesekkel van ellátva. A boltozat szintén faragott fatáblákból áll, csüngő szekrények és galleriák által koronázva. Gazdag gobelin- és keleti szőnyeg-függönyök, jeges és barna medvék kiterített bőrei s a pompás faragású bútorok valóban művészi hatást gyakorolnak a szemlélőre a tágas, világos teremben.

A terem jobb szögletében alkalmazott esigalépcsőn fölhaladva, ivszerű boltozat alá jutunk s innen egy karzaton át új kijárást vezet a szom-

szak ohajtandó volna. Hiszszük is, hogy e magas helyről jövő példa a magyar főúri körökre nem fogja eltévesztetni hatását.

Ismeretes, hogy a művészetek iránti hajlam a főherczegi háznak családi öröke. Erzsébet főherczegnőtől, a spanyol királyné édesanyjától, ki József nádornak legidősebb leánya volt, István nádortól, Mária Henrietta belga királynőtől (Stefánia trónörökös-főherczegasszony édesanyjától), Hermína főherczegnőtől, stb. számos festmény díszíti az alcsúthi kastély falait. Klotild főherczegnő pedig sokkal több, mint kifizető munkáival, ő neki már nem egy olyan munkája van, mely bármely műtárlatnak díszére válnék. Leányai, Mária Dorothea és Margit főherczegnők, kiknek Vastagh György festőművésznünk volt a mestere, szintén biztos kézzel vezetik a rajzot és

festenek. Mesterük fáradozását teljes siker koronázta s ő maga is dicsőreleg emlékezik fenséges tanítványai művészi felfogásáról és technikai ügyességéről, melyről minden nagyobb képük tanuskodik.

A zene a főherczegi családnál szintén kiváló ápolásban részesül. Klotild főherczegasszony és a főherczegkisasszonyok kitünően játszanak zongorán, nehéz, klasszikai zenedarabokat is s zongor-

olásában tanúsított buzgalma, s az igaz hazafiúi érületnek gondos ápolása már régóta a főherczegi család barátjává avatott, mely kitüntetéssel ő azzal viszonozza, hogy mindent elkövet, a mivel a fenséges család házi életét megszépítheti, s hogy a gondjaira bízott szép tehetségű növendékekből oly férfiakat igyekszik nevelni, kik méltók legyenek fenséges atyjukra, nagyatyjukra s kikre majdan joggal lehessen büszke a magyar haza.

egyedüli megváltása a mosolygó, de hazug, édes, de álnok világ által ütött sebéből!

Ez a forró szenvedélyektől dagasztott kebel tegnap még az élet vágyától dobogott, ezek az ajkak vidáman mosolyogtak, a szemek ragyogtak s a halvány kék erekben melegen lüktetett a vér. Ma gyászos szőrcsuha horzsolja testét, gyöles kámsza borul halotti fehérségével szűzi homlokára s a megtört szemeknek többé nem akad más dolguk, mint önfelédten nézni az olvasósze-

ELHAGYATVA. — BENECUR GYULA FESTMÉNYE.

ELHAGYATVA!

— Benecur Gyula festményéhez. —

rakiséret mellett énekelnek. De leggyakrabban magyar népdal hangzik ajkairól, azt szeretik mindenk fölött.

A szép és nemes élvezetek e kultuszának ily meghonosulásában a főherczegi család körében, ennek művészi hajlamain kívül nem csekély része van Holdházy János apát úrnak, László és József főherczegek derék nevelőjének, kit nagy műveltsége, minden szépnek és nemesnek fölka-

mek lassu pörgését a „hora matutina” szürkés derengésében, az oltár hideg lépcsőjén térdelve. „Ave Maria, gratia plena.”

A jó soror nemán meghatva áll ennyi fájdalomtól. Megilletődött vonásai részvétet és tisztelet tükröznek vissza a bánat szentsége iránt, mely e fiatal keblet dúlja. Földi szayakkal ki merné itt vigaszra nyitni ajkát? És mégis, mintha a nyugodt hideg arc, melyen a megtisztult lélek megdicsőülése ragyog, halk sohajban mondani látszanék: „Szegény leány! Ismerem

búdat, az én szívemet is tépték emésztő szenvedélyek, de feltaláltam az utat oda, a hol nincs gyűlölet, nincs földi kín, nincs tisztátalan vágy, nincs önvád, család és lelki mardosás. Jer és kövess, én visszaadom homlokodnak márvány fereségét, vissza szivednek a nyugalmat, a békét, a hitet.»

A szentelt barka ott az imakönyvön tavaszi illattal hinti be a refektorium komor bolthajtásait.

Szélesre tárvák a büszke palota kapui. Ünnepi nép tolong az ablakok alatt; diszes fogatok szállítják a selyemtől suhogó, aranytól s ékkövektől csillogó vendégsereget s a lépcsőház délszaki növényekkel buján ellepett csarnoka, a puha szőnyegek selymes érintése fantasztikus világot varázsolnak a szem elé. Benn a palota belső termeiben szorgos kezek foglalatoskodnak a szép menyasszonynyal, hogy előkészítsék édes nászútjára, hová tündérek röpítik Mab királyné hintóján a boldog jegyeseket. Az ifjuság, a szépség ez avatott kezű öltöztető komornája, odafigyelt a boldogság diadémját sugárzó homlokára. Néhány perc még s a templom aranyozott hajójában elröppen a legboldogított szó, mely egygyé olvaszt két lelket s édes békába nyúgzi az akaratot.

Csak jönne már! De ne még! Még van egy akaratos hajfűrt helyreigazítani való a narancsvirág-koszorú alatt, még van egy ruhafodor eltávolítani való a fehér selyem uszályon. A völgyen szemének nem szabad megbotránkozásra adni okot.

S az alabástrom-óra, mintha semmit sem tudna a körüle történekről, hidegen, kimérten kufarikodik az idővel. Tik-tak, tik-tak!

Kopogtatnak... Végre! Ez ő lesz. Szegény leány! Nem ő, csak *töle*. Keztyűs, feszes szolgálkaéz nyújt át egy levelet. Szomorú annak a fogása is. Minek azt olvasni? Szép menyasszony, dob el koszorudat, boldogtalanságot van megírva abban a levélben.

Messze gurul a fényes karikagyűrű a padlón, a mint tompán koppanva kihull a levélből. Oda gurul az imázsármolyhoz, mely fölért feltűnik a vigasztaló kép, szelíd tekintetével, az igaz völgyen, töviskoszorúval fejen, dárdasebből vérezve, az egyetlen, a hű, az örökké való.

KAGYLÓMÉRÉG.

Wilhelmshavenben nemrég tizenkilenczen betegedtek meg vesélyesen az ehető kagyló (Mytilus edulis) élvezete miatt s négy közülük bele is halt. E gyászos esemény folytán a gyanus kagylókat Virehow és Salkowski tanárokhöz küldték Berlinbe, kik vizsgálat folytán rá jöttek, hogy a különben régóta ártalmatlannak tartott állat azon példányai, melyeknél különben romlott szárdímia vagy osztriga szagához hasonló illat fordult elő, igen veszedelmes mérget tartalmaznak. Egy nagy erős kutya elpusztult, a mint hat darabot megevett, egy macska hasonlóképp, bár csak a kagylókból készült levest izlelte meg. Mérgek tehát nyers és főtt állapotban egészen egyforma hatású s különösen az izmok működésére hat, mint az indiánok nyilmérge, a kurára.

A kagylók élvezésére ezentúl tehát nagyon kell ügyelni, mert nem lehet tudni, hogy ez állatok, épen úgy, mint némely gombák, nem okoznak-e esetleges halált. A különbség a kettőfele mérgek közt leginkább abban áll, hogy az emberre nézve nem egyes megehető kagylófajok a veszedelmesek, hanem általában a kagylók életük bizonyos időszakában. A kagylókon kívül még különböző halaknál is, valamint az osztrigáknál és rákoknál érezhető e tünet. A halak közül nálunk különösen mérgesek a tinhal s a csuka ikrai különösen májusban. A rákok, homárok s ollótlan tengeri rákok, valamint az osztrigák szintén ideznek elő mérgezési tüneteket; a velenesei osztrigáktól néha kholeraszerű betegséget lehet kapni.

A mérgezés tünetei az ily esetekben különbözők. Rendes eset a gyomor megmérgezése, midőn hányás, lábgöröcsök, bőrhidegség és ájulás következnek be. A csukamérgezésnél ez rendes dolog, de többnyire nem veszélyes. Tinhalak, rákok élvezése után igen gyakran kiütések for-

dulnak elő: orvándék, viszketés, nyak- és fejfájdalom. Legveszedelmesebb alak a kagylómérgezés, mely főképp az idegrendszerre hat s ismeretű jelei: rendkívüli bágyadság, mellszorulás, beszédő képesség elvesztése, szempupillák kitágulása, karok és kezek akaratlan mozgása, bémulás; a halál sokszor két-három órai öntudatos fájdalom után következik be.

A kagylómérgezés eseteiről az orvosi tudomány már többször jegyzett fel adatokat. Morvan tíz évén mérgezéséről szól, kik közül három meghalt. 1860. július havában Traleeban, Nagy-Britanniában egy hajócsatorna alján talált kagylók által 21 mérgeztetett meg; három gyermek meghalt s hat felnőtt életveszélyesen megbetegedett. 1799-ben a Peril öölhőben két óra alatt több mint száz alenta halt meg kagylómérgetől. 1851-ben Tilbergen (Hollandia) tizenkilenc osztrigavető egyén közül 12 veszélyes beteg lett, többen agybántalmat is éreztek, két beteg-ágyas nő nyavalyatörést kapott.

Többször tulajdonították már a kagylómérgezést a rézmérgezésnek abból az okból, hogy egyes kagylókat a hajók rézlemezeihez tapadva találtak, vagy hogy a tenger némely részeiben réz nyomai vannak s végre, hogy némely lelketlen árus az osztrigákat zöldre is festi, hogy az angol osztrigákhoz hasonlítsanak. Azonban kétségtelen, hogy az ily okból eredő mérgezés ritkán fordulhat elő. Hasonlóképp egyedül csomórnak nem lehet tulajdonítani a bajt (bár nehéz emésztési állapotok husának élvezeténél az is előfordulhat), nem különösen azért, mert a mérgezés rendszeren tömegesen fordul elő s a háziállatokra is kihat. Legvalószínűbb az a feltevés, hogy a mérgező anyag a párosodás alkalmával fejlődik ki, a mint hogy a csukáknál ilyenkor észlelték rendkívül hamar rothadó külön kiválasztást s tudvalevő dolog, hogy a folyami rákok és osztrigák némely hónapokban élvezhetlenek, sőt az osztrigák mérgesek is, úgy, hogy sok helyen a törvény tiltja azoknak nyáron fogyasztását. Mindamellett e föltevés sem teljesen megbízható, a minthogy osztrigamérgezés csak ősszel, sőt télen is előfordulhat.

Az ehető kagylók közül azok, a melyek mérgesek, gyakran csikós hejűak, de ez sem általános ismertető jel. A tudománynak tehát még jövőbeli feladata az, hogy a halak és kagylófélek által előidézett mérgezés okait, s ezek után azok gyógyítási módját is teljesen felderítse. Salkowski kísérletei szerint az ehető kagylóknál levő mérges anyag, mely kétségkívül alkaloid jellegű, néhány csepp szénsavas natron által ártalmatlanná tehető, azonban a már bekövetkezett mérgezés ellen-súlyozásával még nem vagyunk tisztában.

SÁNDOR MÁTYÁS

VERNE GYULA REGÉNYE.

FRANCIÁBÓL FORDITOTTA HUSZÁR IMRE.

Egyedül jogosított magyar kiadás. **MÁSODIK RÉSZ.** Huszonhétedik folytatás. **IV. Báthory István özvegye.**

Stradone pompás, kövezett utca, mely a várost átvágja és a Borgo Pilletől a Ploceé külvárosig terjed. Egy domb hosszán nyulik el, a melynek gerincein félkör alakban emelkednek fölfelé a házak. Legvégen a régi dogék palotája áll, szép műemlék a tizenötödik századból, zárt udvarral, a renaissance korból való portikussal, ivezetes ablakokkal, melyeknek karesú oldaloslopai a eseményeket építészet fénykorára vallanak.

Az orvosnak nem volt szüksége elmennie eddig a térig. A Marinello-utca, melyet Boros tegnap említett előtte, a Stradone közepe táján balról ágazik ki. Lépéseit abban a pillanatban lassította, mikor egy gránitból épült palotája tekintett, melynek homlokzata, kiszélesedett melléképületeivel együtt jobb felől emelkedett. Az udvar nyitott kapuján keresztül gyönyörű úri fogat látszott; a kocsi a bakon ült, az inas pedig a tornác előtt várt, melyet elegáns veranda védelmezett a napsugarak elől.

Csaknem ugyanazon pillanatban egy férfi szállt a kocsiába, a lovak gyorsan végig ugattak az udvaron és a kapu becsukódott mögöttük.

A férfi ugyanaz volt, a ki harmadnapja meg-

szólta Antekirtt orvost a gravosai rakparton; Torontól Simon, az egykori trieszti bankár.

Az orvos, kerülni akarván a találkozást, hirtelen visszavonult s csak akkor folytatta útját, midőn a fogat eltűnt a Stradone végén.

— Mind a ketten ugyanabban a városban! — mormogá. — Ez a véletlen műve, nem az enyém.

A baloldalon csupa szűk, meredek, rosszúl kövezett és szegényes kinézésű utcák szakadnak a Stradoneba. Képzeliünk magunknak egy széles folyómat, a melybe az egyik parton csak hegyi patakok ömlenek. A házak, hogy némi kevés friss levegőt nyerhessenek, egymás hátára kapaszkodnak. Szem szembe néz itt, ha szabad így nevezniük az ablakokat vagy inkább szelelő lyukakat, a melyek homlokzataikon nyílnak. Így éri egymást ház ház felett fel a dombtetőig. Ragusa felett két domb emelkedik, az egyik a Mincetto, a másikon a San-Lorenzo erőd áll. Ezekben az utcákban semmiféle kocsi se közlekedhetne. Habár a nagy esőzések kivételével a hegyi patak hiányzik, az utca azért mégis csak vízmosás és a meredek lejtők és szakadékok ki-gyengítésére lépcsőket kellett alkalmazni. Milyen ellentét a szerény, szegényes lakházak és a Stradone pompás palotái és épületei közt!

Az orvos a Marinello-utca bejárásához érkezett és elkezdett felfelé menni a vég nélküli lépésökön, a melyek a közlekedést lehetővé teszik. Több mint hetven lépcsőt kellett felmennie, mielőtt a 17. számú házhoz ért.

Egy ajtó azonnal kinyílt. Az öreg Boros várta az orvost. Szó nélkül bevezette egy tisztán tartott, de szegényes butorzatú szobába.

Az orvos leült. Semmi sem árulta el, hogy meg lett volna hatva a miatt, hogy e lakásban van, még akkor se, mikor Báthory István özvegye belépett a szobákba:

— Antekirtt orvos ürhöz van szerencsém?

— Az vagyok, asszonyom, — felelé az orvos és felkelt.

— Szerettem volna önt megkímélni attól a fáradságtól, hogy ily messzire jöjjön, — mondá Báthoryné.

— Ohajtottam önnel látogatást tenni, asszonyom, és legyen róla meggyőződve, hogy teljesen a szolgálatára állok.

— Uram, — viszonzá Báthory özvegye, — csupán tegnap értesültem, hogy ön Gravosába érkezett, s azonnal elküldtem Borost, hogy találkozzék önnel.

— Parancsoljon velem, asszonyom.

— Én visszavonulok, — mondá az öreg cseléd.

— Nem, Boros, maradjon! — mondá Báthoryné. — Ön a családnak egyetlen barátja és tud mindent, a mit Antekirtt orvos úrnak mondani akarok.

Báthoryné leült és az orvos szemközti foglalt helyet, míg az öreg szolga az ablakban állt.

Báthory István özvegye akkoriban hatvan éves volt. Noha a kor súlya daczára tartása még egyenes volt, ősz haja és ráncoktól felbarázdált arca tanúsította, mennyit kellett küzdenie a bánattal és a nyomorral. De meglátszott rajta, hogy még most is erőlyes volt, mint valaha. Évek mulva is ugyanaz maradt; derék, bátor szívű társa és legbensőbb meghittje annak a férfinak, a ki állását feladlatozta kötelességének és végre összeesküvő társa, midőn Sándor Mátyással és Zathmár Lászlóval szövöttek.

— Uram, — mondá oly hangon, melynek meghatottságot hiába igyekezett volna eltitkolni, — miután ön Antekirtt orvos, én önnel lekötöztetjem vagyok és tartozom azzal, hogy elbeszéljem az eseményeket, a melyek ezelőtt tizenöt évvel Triesztben történtek...

— Asszonyom, miután én Antekirtt orvos vagyok, kimélt meg magát egy elbeszéléstől, a mely önné nézve nagyon fájdalmas volna. Ismerem azt az esetet és hozzá tehetem, — miután Antekirtt orvos vagyok, — ismerem az ön életét is, az emlékezetes 1867-iki január 30-ika óta.

— Ez esetben uram, legyen szives megmondani, mily oknak tulajdonítsam azt az érdeklődést, a melyet ön irántam tanusít.

— Ez az érdeklődés, asszonyom, egyszerűen az, a melylyel minden jóvaló ember tartozik azon magyar hazafi özvegyének, a ki nem habozott életét a hazája függetlenségéért kockáztatni.

— Ismerte ön Báthory István tanárt? — kérde az özvegy kissé reszkető hangon.

— Ismertem és szerettem asszonyom és tisztelem mindazokat, a kik a nevét viselik.

— Talán ön is abból a hazából való, a melyért ő a vért ontotta?

— Nekem nincs hazám, asszonyom.

— De hát kiesoda ön?

— Egy halott, a kinek még nincs sírja, — felelé Antekirtt orvos hidegen.

Báthoryné és Boros megborodtak e nem várt feleletre, de az orvos sietett tovább folytatni.

— Mindazonáltal asszonyom azt az elbeszélést, a melytől kéri, hogy magát megkímélje, nekem kell elmondanom, mert ha vannak dolgok, a melyeket ön ismer, vannak ismét olyanok is, a melyekről nem bir tudomással és ez utóbbiaknak nem szabad többé ismeretleneknek maradniuk ön előtt.

— Legyen, uram, figyelek, — mondá Báthoryné.

— Asszonyom, — mondá Antekirtt orvos, — ezelőtt tizenöt évvel három magyar nemes egy összeesküvés élére állt, a melynek célja volt visszahódítani Magyarország régi függetlenségét. E három férfi Sándor Mátyás gróf, Báthory István tanár és Zathmár László gróf volt, három jó barát, kiket régtől fogva ugyanazon remény fűzött egymáshoz, három ember, a kiknek csak egy szívök volt.

1867 június 8-án, ugyanaz nap, mikor jelt akartak adni a fölkelésre, melynek egész Magyarországra és Erdélyre ki kellett volna terjednie, az osztrák rendőrség meglepte Triesztben Zathmár László gróf házat, a hol az összeesküvés intézői egyeztek gyűlve. Sándor gróftól és társait elfogták s még ugyanazon éjjel elszállították a pizinoi vartoronyba s néhány hét múlva halálra ítélték őket.

Egy Sárkány nevű fiatal számféjtőt, ki egyébiránt teljesen távol állt az összeesküvéstől, velük együtt szintén elfogták Zathmár gróf házában, de az ellene emelt vádat csakhamar elejtették és őt magát, az úgy lebonyolítása után, szabadon bocsátották.

Az ítélet végrehajtását megelőző éjjelen az összeesküvők, kik ugyanazon börtönbe voltak zárva, szökést kíséreltek meg. Sándor gróf és Báthory István egy villámfogó rudja segítségével kiszabadultak a pizinoi vartoronyból és a Foiba vizébe zuhantak, abban a pillanatban, midőn Zathmár Lászlót az örök meglepték és menekülést megakadályozták.

„Noha a menekülőknek kevés reménységük lehetett a haláltól elkerülhetni, miután a földalatti folyam olyan vidékre sodorta őket, a melyet nem ismertek, mégis elérték a lemei csatorna partjait, majd Rovigno városát, a hol menhelyet találtak Ferrato Andrea halász házában.

„Ez a derék halász minden intézkedést megtett, hogy őket átszállítsa az Adriai tenger túlsó partjára, de egy Carpena nevű spanyol ember, a ki véletlenül megtudta a menekültek rejtekhelyének titkát, feljelentte őket a rovinói rendőrségnek. Másodszor is megkísérelték a szökést. De Báthory István megsebesült és a csendőrök azzal elfogták. Sándor Mátyás, a ki a tengerpartig üldöztek, a golyózápor közt elesett és a tenger még a holttestét sem adta vissza.

Báthory István és Zathmár Lászlót harmadnap kivégezték a pizinoi vár udvarán. Ferrato Andreát pedig, azért mert a szökevényeknek menhelyet adott, örökös gályarabsággal büntették.

Báthoryné lehajtá a fejét. Összeszorult szívvel, félbeszakítás nélkül hallgatta az orvos elbeszélését.

— Ismerte ön ezeket a részleteket, asszonyom?

— Kérde az orvos.

— Ismertem uram, ép úgy, a mint ön ismerte, kétségkívül a hírlapokból?

— Igen, asszonyom, a hírlapokból. De a mit a hírlapok nem tudhattak a közönséggel, mert a vizsgálat a legnagyobb titokban hajtott végre, azt én megtudtam az egyik várbeli őrtől és el fogom önnök mondani.

— Beszéljen uram, — mondá Báthoryné.

— Sándor Mátyás gróftól és Báthory István

A MARINELLA-UTCA VÉGNÉLKÜLI LÉPCSŐZETE.

azért fogták el Ferrato halász házában, mert a spanyol Carpena elárulta őket. De három héttel előbb azért kerültek hálába a trieszti házában, mert találkoztak árulók, a kik feladták őket az osztrák rendőrségnek.

— Árulók? — mondá Báthoryné.

— Ugy van, asszonyom, és az árulás a tárgyalásokból is kiderült. Az árulók először egy postagalamb szárnyai alatt egy titkos írású levelet találtak, mely Sándor grófnak szolt és melyet lemasoltak. Másodszor Zathmár gróf házában sikerült megtalálniok a rostélyt, melynek segítségével a titkos írást el lehetett olvasni. Miután a levél tartalmát megtudták, átadták a trieszti kormányzónak. És kétségkívül Sándor gróf eldobott jószágainak egy része volt az árulás díja.

— És ismerik e nyomorultakat? — kérde Báthoryné a meghatottságtól reszkető hangon.

— Nem ismerik, asszonyom. De a három elítélt talán ismerte őket és megmondták volna a neveiket, ha haláluk előtt még egyszer láthaták volna családjaik tagjait.

Valóban, se Báthoryné, a ki akkor a fiával együtt távol volt, se Boros, a ki a trieszti börtönben ült, nem lehettek az elítéltek körül, életük végperceiben.

— És soha se fogjuk megtudhatni az árulók neveit?

— Asszonyom, — felelé Antekirtt orvos, — az árulók mindig azon végzik pályájukat, hogy önmagukat árulják el. Elbeszélésem befejezésül még a következőket kell mondanom: „Ön özvegyen maradt, egy nyolcz éves fiúcskával és csaknem minden segélyforrás nélkül. Boros, Zathmár László gróf szolgálja, nem akarta önt elhagyni gazdájá halála után; de ő is szegény levén, csakis a hűségét bocsáthatá rendelkezésére.

„Ekkor ön, asszonyom, elhagyta Triesztet és elfoglalta ezt a szerény lakást Raguzában. Dolgozott, dolgozott a két kezével, hogy fedezhesse az anyagi, valamint az erkölcsi élet szükségleteit. Azt akarta, hogy a fia a tudományok terén azt az utat kövesse, a melyet az atya fényessé tett. De mennyi óriási kiüzdelmet kellett bátor szívvel elviselnie! Ély nyomorúságot kellett bátor meg a nemes nő előtt, a kinek gondolai ferít neveltek a gyermekből!

Az orvos ezalatt fölkel és szokott hidegsége alatt a megilletődés némi jelei látszottak.

Báthoryné nem felelt. Várt, nem tudván, vajjon az orvos befejezte-e elbeszélését vagy még folytatni akarja s talán át fog térni az őt személyesen illető dolgokra is, a melyek miatt ezt a találkozót kérte tőle.

— Azonban, asszonyom, — mondá az orvos, eltalálván a gondolatát, — kétségkívül az emberi erőnek is vannak határai és ön, a ki annyi megpróbáltatás után már beteg és kimerült volt, talán lerokadt volna a teher súlya alatt, ha férjének egyik barátja nem jön a segítségére. Soha se beszéltem volna önnel e tárgyról, ha öreg szolgálja nem értesít, hogy ön engem látni kíván.

— Ugy van, uram, — viszonzá Báthoryné.

— Nem kellett köszönetemet kifejeznem Antekirtt orvosnak?

— És ugyan miért, asszonyom? Azért-e, mert Antekirtt orvos, ezelőtt öt vagy hat évvel, megemlékezvén a barátságáról, a mely őt Báthory Istvánnal és két társával egybefűzte, százezer forintnyi összeget küldött önnök, feladatát megkönnyítendő? Nem érezte-e ő magát eléggé boldognak a miatt, hogy ezt az összeget az ön rendelkezésére bocsáthatta? Nem, asszonyom; ellenkezőleg én tartozom önnök köszönettel azért, hogy ezt az összeget elfogadta, ha ugyan segítségére lehetett Báthory István özvegyének és fiának.

Az özvegy meghajította magát és így felelt:

— Bármint legyen is, uram, ohajtottam önnök hálámat kifejezni. Ez volt első oka a látogatásnak, a melyet önnel tenni akartam.

— De volt még egy második oka is.

— Milyen oka, asszonyom?

— Az... hogy önnök visszaadjam ezt az összeget.

— Hogyan, asszonyom?... — mondá az orvos élenken, — ön nem akarja elfogadni?... —

— Uram, nem éreztem magamat feljogosítva ezzel az összeggel rendelkezni. Nem ismertem Antekirtt orvost. Soha se hallottam említettét a nevét. Ez az összeg amolyan alamizsnaféle is lehetett azoktól, a kik ellen a férjem összeesküdött és a kiket gyűlölök. Ezért nem is akartam felhasználni, még arra a célra sem, a melyre Antekirtt orvos szánta.

— E szerint... ez a pénz!

— Érintetlenül maradt.

— És az ön fia?

— Mindent csak önmagának fog köszönetelni.

— És az édes anyjának! — mondá az orvos, a kiben ily lelki nagyság, ily jellemzőtlenség csupán csodálatot és tiszteletet ébreszthetett.

E közben Báthoryné fölkel, egy elzárt szekérből egy csomó bankjegyet vett elő s átnyújtá az orvosnak.

— Uram, — mondá, — kérem vegye vissza e pénzt, mert az öné, és fogadja egy anyja köszönetét épen úgy, mintha ezt az összeget a fia neveltetésére fordította volna.

— Ez a pénz többé nem az enyém, asszonyom, — mondá az orvos egy elutasító kézmozdulattal.

— Ismétlem, hogy soha se tekinthetem tulajdonomnak.

— De ha Báthory Péter felhasználhatná...

— A fiam ki fogja vívni azt az állást, a melyet megérdemel és én számolhatok rá a jövőben, a mint eddig ő számolhatott rám.

— Nem fogja visszautasítani azt, a minek elfogadására az atya régi barátainak egyike kéri fel!

— Vissza fogja utasítani!

— Legalább azt engedje meg asszonyom, hogy kísérletet tegyek.

— Kérem, ne tegye, orvos úr, viszonzá Báthoryné. A fiam azt se tudja, hogy e pénz kaptam és ohajtom, hogy ne is tudja meg soha.

— Legyen asszonyom!... Ertem az érzelmeiket, a melyek önt ily tetre kényszerítették, miután önné nézve idegen ember voltam és vagyok!... Igen! értem és bámulom érzelmeit... De ismétlem, hogy ha a pénz nem az öné, a magaménak se tekinthetem.

Antekirtt orvos felkelt. Báthoryné visszautasításában semmi se volt, a mi őt személyesen sértette volna. E gyöngédség tehát csak a legmélyebb tiszteletet ébresztette fel benne. Meghajította magát az özvegy előtt és vissza akart vonulni, de egy utolsó kérdés megállította.

— Uram, — mondá Báthoryné, — ön gyalázatos üzletemről beszélt, melyek a halálba kergettek Zathmár Lászlót, Báthory István és Sándor gróftól!

— Csupán a valót mondtam, asszonyom.

— De hát senki se ismeri az árulókat?

— De ismeri, asszonyom.

— Ki?

— Az Isten

Ezzel Antekirt orvos még egyszer meghajtá magát az özvegy előtt és elhagyta a szobát.

Báthoryné gondolatokba merült. Bizonyos rokonszenv, melyről talán nem is tudott magának számot adni, ellenállhatatlanul vonzotta őt ehhez a rejtélyes egyéniséghez, a ki annyira be volt avatva életének minden eseményébe. Vajjon fogja-e még őt valaha viszontlátni és ha a *Saracéna* csak azért hozta őt Raguzába, hogy vele találkozhasse, vajjon nem fog-e holnap ismét tengerre szállni, hogy többé soha se térjen vissza?

Bármint legyen is, a hírlapok másnap azt közzétek, hogy egy névtelen százezer forintot ajánlkozott a város kórházainak.

Ez Antekirt orvos alamizsnája volt, de nem volt-e egyszersmind az özvegy alamizsnája is, a ki a pénzt a saját és fia nevében visszaszántotta?

(Folyt. köv.)

EGYVELEG.

* Szobrot állítottak a valódi Robinzonnak szülőhelyén Largo nevű skót városban. Defoe világhírű regényéhez az eszmét tudvalevőleg Selkirk Sándor skót tengerész esete adta, ki a mult század elején, mint hajótörött, négy évig és négy hónapig teljes magánosságban élt Juan Fernandez szigeten, nem

től; 610-ben K. e. a lydiaiak és médek közt folytatótt csatát Herodot elbeszélése szerint a holdfogvarkozás beállásakor rögtön abba hagyták és békét kötöttek, a békét házasság által is erősítve. Az amerikai népek közt különösen a mexikóiak és peruiak félnek a holdfogvarkozástól. A perzsák azt hiszik, hogy a holdnak valami titkos baja van, s minden perczen széteshetik és lehullhat, ezért zenélnék, kiabálnak és átkát, hogy vonítsanak és az ég királynőjét felkeltsék. A mexikóiak szerint ilyenkor a nap és hold versenyeznek és a hold megsebesül: a férfiak ily esetben böjtölnek, a nők megkórbaesölják magukat és a leányok karjukból vért szívnak, hogy a vesélyt elhárítsák. Yukatan lakói azt hiszik, hogy fogvarkozás esetén a holdat nagy mérges hangyák csípi meg és elűzése végett dobognak, trombitálnak, lövöldöznek, kutyákat és macskákat vonítatnak.

* A **massage-gyógymód** rendkívüli népszerűségét jellemzi, hogy már a Tüzföld lakóinál is meghonosodott, természetesen babonás szertartásokkal kapcsolatban. A varázsló, Jakamus, a dözsölést és kenést mindig énekelve s időközönként kezére lehelve s azt a tűz felé tartva végzi; ha jól megdörzsölte azt a testrészt, hol szerinte a betegség székhelye van, a beteg hajából levág egy csomót s a tűzbe dobja. A Jakamus különben rendszeren a család fő s gyógyítást díj nélkül végzi.

* A **civilizáció terjedésére** a négerok között érdekes példaként szolgálhat, hogy Ova királya Herero-

királynő másnap egy kis dobozt, melyben csak egy — tükör volt, hol saját arczképét láthatta.

* **Fiatallag** teljes kifejlődésüket már az átalakulások végén elérik s azután egy cseppet sem nőnek. A nagy s kis legyek tehát, melyeket látunk, nem fiatalabb vagy idősebb állatok, hanem a legyek kisebb vagy nagyobb fajai.

* **Braziliában** a távirati huzalokkal igen sok baj van. A drótok a tropikus gőzben hamar megrozsásodnak s egyes helyeken 6—8 hó alatt a rudak is elrothadnak, míg naplementekor a hirtelen beállott hideg a huzalokat szétszaggatja. A buja növényzetet a táviradok felügyelői alig tudják elpusztítani s egész sereg állat van, mely előszeretettel ássa ki a rudakat, vagy madár, mely ide rak fészket, de oly fészket, mely a táviratozást meggátolja. Este a tömegesen repülő madarak szét is tépik a sodronyokat. A Braziliában óriási tömegben előforduló méh- és hangyafajok sokszor rágnak meg a rudakat s a pókok oly sűrű haloként fonnak rajtuk, hogy különösen nedves időben egészen elvonják a villamosságát. Legtöbb veszedelem okoznak mégis a tropikus zivatarok, midőn a vihar és villám az egész hálózatot szétzéri, bármily jó anyagból készülnek is. Talán sehol a földön nincs ország, hol a távirói intézmény fenntartása oly költséges volna, mint Braziliában.

* **Nevezetes ikrek** élnek Hamilton megyében az Egyesült-államokban. A két fivér most 87 éves, mindkettő ugyanazon napon vett el két nőt,

mindkettő ugyanazon napon vett el két nőt,

«URAM, KÉREM VEGYE VISSZA A PÉNZT.»

RAGUZA FÖTERE.

SÁNDOR MÁTYÁS.

messze Dél-Amerika partjától. Selkirk 1723-ban halt meg 47 éves korában és a jelen szobrot Gillies Dávid nevű largói földbirtokos állíttatta Selkirk állítólagos szülőháza elé és azt nemrég Aberdeen lord jelenlétében nagy fénynyel leplezték le.

* A **legrégibb bankjegy** a sz.-pétervári múzeumban van; khinai császár becsátotta ki 1399-ben Kr. e.

* **Thibo király palotája** előtt még most is megtartják a régi szertartásokat. Minden három órában díszesen öltözött emberek nyilvánosan kihirdetik harangzúgás és doberés között hogy a király kegyelméből ennyi s ennyi óra van s azután a palota felé fordulva a trónterem irányában háromszor végig hajolnak a földön.

* **Kaliforniában** az irni nem tudók újabb nevük elé nem keresztet tesznek, hanem tintába mártott hüvelyk-ujjukat nyomják a papírra. Csak itt állítólag teljesen lehetetlen, mivel két hüvelyk ujj soha sem egyenlő. E módszert különben a khinaiaktól tanulták.

* A **holdfogvarkozás** minden népnél babonákkal van összekötve. Az indusok szerint ilyenkor egy fekete demon fogja meg a holdat karnaival; míg e tümemény tart, mindenki jajgat, kiabál és nyakig a vízbe állanak. A sziam papok szerint nagy sárkány nyeli el a holdat; hogy ezt elriaszták, óriási lármát csinálnak. A khinaiak és lappok szintén kiabálnak a demonokra, a régi rómaiak e mellett imádság által is igyekeztek a varázslót megengesztelni. Kis-Ázsia lakói és a görögök nagyon féltek a holdfogvarkozás-

ban közelebb egy hamburgi szabót, ki neki diszoltónyt csinált, udvari szabójává nevezte ki.

* **Modern Salamon.** Egy khinai bíró előtt közelebb két nő jelent meg, mindegyik egy és ugyanazon gyermeket vallva magáénak. A bíró krétával kört vont a szobában, a gyermeket belé tette s azt ítélte, hogy az tarthatja meg, ki karjánál fogva előbb kihúzza. Az egyik nő vonakodott ily kegyetlen kísérlettel s a bíró, mint valódi anyának, neki ítélte a gyermeket.

* **Az ibolyát** Vitruvius tanúsága szerint a rómaiak gyógyszerről is használták tudógyuladások alkalmával s fejkoszoru alakjában varázsszerűen a nehézkor ellen. Jó borral telt hordókba egész sereg ibolyalevélkét dobtak s az abból nyert italt Violatumnak nevezték s csak igen nagy ünnepek alkalmával használták.

* A **szerencsétlenségek száma** a svájci Alpeseiken 1859 óta 80 volt s ez esetekben 134 ember vesztette életét, köztük 40 teherhordó s vezető, 80 turista, 2 szentbernhardi barát, 11 munkás s egy jegézkérés. 16 szerencsétlenség alkalmával az utasok nem voltak kötéllel összekötve s 28 esetben magokban voltak vagy csak egy vezetővel. Újabb időben a szerencsétlenségek ritkábbak lettek leggyakoribbak a Mont-blanc-on, hol 1859-től 1879-ig 673 megmászás közül 25 végződött szerencsétlenül, úgy hogy minden 26-ik Montblancot járt utazó elpusztult.

* **Erzsébet angol királynő** egy alkalommal Villa Mediana olasz lovagtól, ki a lovagjátékoknál rendkívüli figyelmet tanúsított iránta, imádoztja nevét kérdezte. A lovag sokáig habozott, végre megígérte, hogy másnap elküldi e nő képét. Csakugyan kapott a

kik szintén ikrek s most 84 évesek. Mindkét párnak 12 gyermeke van s pedig mindeniké 7 fia s 5 leány s igen sajátékosan mindenik gyermeke valamely hó 27-ikén született, a mely napra esett szülők lakodalmak is. Mind a férfiak, mind nejeik annyira hasonlítanak egymáshoz, hogy csaknem lehetetlen őket megkülönböztetni.

* **Amerikaiak.** Dakot állam egy új városában, Dunsiethben, a városi tanács 300 dollár jutalmat tűzött ki az első fugyernek számára, ki e városban fog születni. * **Tengervíz-desztilláló készüléket** talált fel egy Pearce nevű angol; a készülék emberi kéz által hajtatik s tűzre sincs szüksége; naponként mintegy 17 liter tengervízet lehet általa a sós alkatrészekről megtisztítani s így különösen hajó törötteknek nagyon áldásos eszköz.

* A **becsületérzésről** a házi állatoknál a lapok újabb a következő megkapó példákat közlik: Egy vadászatról visszatérő katonatiszt a lelőtt vadakat sátrában kutyáira bízta; hirtelen néhány napra ezredéhez hívták be, visszatérve ismét a vadakat épségben találta, bár kutyái kiéhezték. Egy öregb kutyát fiatalabb társától elvette a lopott ételmeit, visszavitte helyére s a tolvajt marások által megbüntette. Egy Montreal felé menő vonat vezetője hasztalan igyekezett egy ugató kutyát a sínről elűzni; a kutyát elpusztult, mert egy a sínnek közt alvó gyermeket őrzött. Egy öreg macska, mely sohasem volt tolvaj, egyszer kényszerített erre; de a tett elkövetése után elsőlegyen le magát és egy sötét zugba vonult, hol napokig tartózkodott.

THIBO KIRÁLY TÁVOZÁSA MANDALAYBÓL.

Birma királya, Thibo, mint már említettük is, jelenleg Arcotban (Kelet-India), Madrashoz közel tartózkodik, egy falusi birtokon, melyet az angol kormány az egykor hatalmas uralkodónak mint tisztességes fogházul szolgáló tartózkodási helyet ajánlott föl. November 29-én hagyta el országa fővárosát, Mandalayt, kedvenc nejével Supyalattal, az angolok kíséretében. E jelenetet ábrázolja jelen képünk.

Mandalay, Birma királyság fővárosa, százezer lakosnál többet számlál, oly helyen áll, mely harmincz évvel ezelőtt még csaknem kizárólag rizsföld vala. A főváros királyi parancsszóra épült. Az egykori főváros, Amarapura, a nagy Irawadzi folyó partján feküdt s mivel egyszer az angol követség a folyón gőzhajóval a városba egész a királyi palotáig hatolt, a király nem tartotta lakóhelyét eléggé biztonságos s 1856-ban új várost építtetett néhány kilométerrel feljebb, hol az Irawadzi kikötője a palotától mintegy másfél órányira fekszik. A mondva csinált főváros meg-

BANDITA-ÉLET A BALKÁNBAN.

(Eredeti levél.)

Lom-Palánka, 1885. február.

Nincs a földkerekségén hely, a hol a haramia-élet annyira mindennapi, annyira megszokott, sőt, ha szabad ily megtisztelő nevezettel élnem, oly népszerű volna, mint a *volt* és a jelenlegi Törökországban. Részint az az elnyomatás, a melyben a rajah volt, részint a becsvágy, könyörü szerrrel meggazdagodhatni, más részt a török közigazgatás tunya közömbössége, — hozzá az a körülmény, hogy a nép alsó rétege a haramiákat hőskönek, érték küzdőknek tekintette: ezek az okok szülték azt, hogy sehol annyi rendszeresen szervezett rabló csoportot nem lehetett találni, mint a balkáni, macedóniai és ruméliai hegyekben.

Volt idő, midőn egyszerre 15—20 banda fosztogatta a kereskedőket, rémítette a török hatóságokat, és ha sikerült is imitt-amott egy-két tagját lelőni, felakasztani, de az egészet kiirtani, garázdálkodásainak véget vetni soha nem sikerült.

babonások is. Vannak napok, melyeken a világ minden kincséért sem indulnának vállalatra, ismét mások határozottan szerencsések. Babonás körülményekre mindig szult fektetnek; pópával, üres edénnyel hozó leánnyal, vén banyával találkozni veszélyes; a zsidóval ellenben — és kivált cigánnyal — szerencse; a sas, a holló jó jel; kakas, szarka elárulás jele. Hosszabb utazásra szamarat vagy öszvért használnak, mert a ló nyert és hangja messze hallik. Épen úgy nem szeretik a kutyát sem, mert ugatásával másnak is jelt ad, hanem e helyett juhot tanít magához a bandita, úgy hogy a bárányt még első nap elveszi az anyjától és éjjel nappal öleiben hordva, fölneveli. Ez aztán, míg ő alszik, körölte legelész, de ha bármi idegen jön: féltékenysége folytán gadjához szalad és öntudatlan felkölti az alvót.

A Mithád pasa kormányzósága idejében volt egy «jó barátom», Filip Toto; hivatalára nézve kapitány egy ilyen «hajduk»-csapatnál. Ez az ember oly egyszerű, annyira vallásos, sőt vakbuzgó vala, hogy a világot el nem mulasztotta volna a templomba menetelt. Kért egyszer tőlem

THIBO KIRÁLY TÁVOZÁSA MANDALAYBÓL.

lehetős festői képet nyújt, mivel sok fa van benne; de a házak igénytelenek s egészen falusi jellegűek, csak a főbb utcákon vannak téglaházak s egy pár khinai kereskedőnek van emeletes épülete. Pagódákat s kyungokat (iskolák és zárdák) mindenfelé lehet látni, a várost vastag fal környezi, a folyóvíz medrén igen primitív hid viz át. A főutczákon csatornák vannak, melyek az Irawadsi vizét az egész városra át vezetik. A királyi palota az udvarokkal, kertekkel és tavakkal egy négyszögben fekszik s azt ismét egy nagyobb négyszög veszi körül, hol a hivatalnokok s a katonák lakásai vannak, mint a khinai városok ugynevezett tatárnegyedeiben. Mind a két négyszöget árkok és falak veszik körül négy toronnyal, melyeket éjjelre bezárnak. A másik fal előtt levő szabad téren kezdődik a városágos város, mely aztán rendes utcákból áll.

Az új főváros sem volt biztos a birmai királyságnak s most Mandalayban angolok az urak, névleg ideiglenesen, de tényleg állandóan.

ült. Ők magukat «hajdukok»-nak nevezik. A hol törökről van szó, ott szóba sem jön többé a kegyelem, ámbar a keresztényben sem válogatósak; de az bizonyos, hogy törökök nem szövetkeznek, holott ugyanazon egy bandában lehet együtt látni görögöt, bolgárt, szerbet, arnót, montenegrót, a kik, mint nemzet, egymást ugyan nem türhetik, de itt a közös érdek úgy egyvüvé fűzi őket, hogy versenyszerűl vagy egymás elárulásáról szó sem lehet. Egyedül a vallás az, mely őket összetartja, az egyedül üdvözítő (pravoszlavnik) öhitű vallás, melyhez egész vakbuzgósággal ragaszkodnak. Lehet látni egy-egy szegény falu nyomorúan épített templomában szűz Mária képeket vert arany keretben, gyémánt gyűrűvel az újján, drága gyöngyosorral a nyakán ékesítve; tudja mindenki, hogy ezt ez és az a *hajduk* ajándékozta, mikor ezt és azt megölte és kirabolta; de azért az nem háborgatja senkinek a lelkiismeretét, és ha az ajándékozót valahol kalandozása közben meglövik: a közvélemény rögtön mellette van. Hogyan lehet az, hogy meglöttek! mikor ő adta az X-i szűz Máriának a nyakéket? ! Szegény! kár érte, igen jó keresztény volt.

A bigottságig vitt vallásosság mellett még igen

egy török lírát kölcsön; adtam neki és kérdeztem: «Minek neked, Filip, egy líra, hiszen az te neked nem is pénz!» «Hát tudod, készülünk egy jó dologra és ma este isteni tiszteletet tartatok a pappal, oda pedig igazuton szerzett pénz kell. Téged ismerlek, hogy minden paradízs igaz keresztényed, hát azt adom a papnak. Ha visszajövök, holnap után hármát adok érte; ha vissza nem jövök — és itt három keresztet vetett magára, — hát tégy még egy ikoszárt mellé, szolgáltatass a lelkemért egy szefstániát és az Isten téged megáld érte».

Mily borzasztó fogalom-zavar! de hát keleten mindennel így vagyunk. Itt a ravaszságot, csalást eszességnak, a szembezők hazugságot élelmeségnak, a hunyászok szineskedést ügyességnak, a buta tudatlanságot szentségnak, a felületes üres komplementirozást műveltségnek tartják. Ezért nehéz itt az igaz, egyenes szívű művelt embernek boldogulni. De másrészt megint az is igaz, hogy ha egy művelt ember egyszer igazmondóságával kivívta a közeliismerést, azzal mindenkire fölnyit gyakorol.

A mi Filipünk három golyót hordott már testében, de azért föl nem hagyott «üzletével», sőt

annyira vitte, hogy huszadmagával megtámadott egy egész század törököt. Az igaz, hogy ő huzta itt a rövidet, de ettől fogva már nem mint bandita, hanem mint igazi »hajduk» lépett fel. Templomokat segyezett, szegény parasztnak ökröket vett, falusi kis kereskedőnek pénzt kölcsönzött, öltöztet finomabb posztóból készített, szóval kezdett mindenek feltünővé lenni, míg végre csakugyan a »nagy hazafiak» sorába küzdött föl magát s nevét a tudatlan rajah tisztelettel említette.

Az újabb időben e nagy hazafiak nagyon megtrikáltak Bulgáriában, de Macedónia még mindig tele van velők, sőt a bolgár-szerb háborúban szerepet is játszottak a bolgárok mellett. Ha a hír nem csal, 1902 királásánál is ők voltak az igazi hősök és ugyan gondot adtak a rendes katonaságnak, hogy őket imígy-ami némi figyelem alatt tarthassa. Az oroszok is felhasználták őket minden török-ellenes háborúban.

A bukaresti »Telegraphul» érdekes levelet közöl rólok Macedóniából. Fel is említi a hajduk-vezérek neveit: Naumi, Davel, Adelfi Niko, Georgey Csolak, Rakib, Csanak és a többi. Naumi nagy hírre vergődött Monasztir vidékén; a pasa maga ment elfogására, de nem találta sehol, mert a nép maga vezette félre a keresőket. De jaj is volna annak a falunak, a hol csak egy áruló akadna is. Mikor aztán a pasa eredménytelenül tért haza, már ott várta egy levél, hogy az a paraszt, a ki ebben e faluban lova kantarát fogta, midőn a lóról leszállt, nem volt senki más, mint maga Naumi, a kit kerestek. Most két éve panaszkodtak a keresztény parasztok Nauminak és Nikónak, hogy az ő török hivatalnokai rosszul bánnak velők és sok igazságtalanságot kell eltűrniök. E két kapitány embeirel körülfogatták Florinát, hol a hivatalnokok laktak, törvényszéket tartottak felettök, és halálra ítélték őket. Az ítéletet annak rendje-módja szerint végre is hajtották.

Ha már azután jól megszédtek magukat, egy némelyik *becsületen ember* is lesz. Ismerek egy Toma nevű 70 éves albánt, a ki tizenkét évig volt nehéz vasha verve török gálya-rab, most pedig minden reggel sétál egy szál viaszgyertyájával a templomba, számtalan rablást és pár tucsat gyilkosságot leimádozni. *Spira Noksa* 180 lovát hajtotta el az argiro-castrói török pasának, szépen feltrépte az utból a felgyázásokat, most pedig a legbecsületesebb kereskedő egyike. *Davel* kaszinót tart Larisszában, és mint jó hazafi 110,000 frankot adott a görög kormánynak a sereg mozgósítására.

Imi-olvasni majd egyik se tud, de nem is háborgatja ez az ambíció. — Az én jó barátom, Filip sem tudott és hogy mennyire nem törődött ezzel, mutatja ez a jelentéktelen eset. Egy délután előfűtöttem Bokrás vizslát és vadászni mentem vizivadra. Filip velem volt. Ő lőtt nagy nehezen, leterdepelve, sokáig cselözve egy gödnyet, én pedig 3—4 rucztát, 5—6 szalonkát, természetesen mind röptében. Haza menet mondom Filipnek: »Csinálj kávét, én addig írok egy levelet, mert jön a hajó és még el akarám küldeni». Mikorra a kávé készen lett, a levél is elkészült és elküldhettem. Nézi Filip a szép czimzetet, egyszer megszólal: »Szép írásod van, mint a postás is mindig megbámulják, én azt azonban tőled nem irigylem, de ha úgy tudnék löni, mint te: zbogom elengednék öt esztendő az életemből».

FERIZ.

FEBRUÁR.

A reformáció minden kétségen kívül legfontosabb erkölcsi és vallási következményi mozgalma volt a világtörténelemnek, mert föl szabadította a nemzeteket egy csapásra a szellemi bilincsek alól s az egyekesnek lelkiismereti szabadságot biztosított. De más kérdés, hogy vajon a reformatorok buzgalmaikkal nem lötek-e túl is a czélra, a mikor annyi ünnepet és szertartást eltöröltek, melyeket a régi hit meg szokott tartani. Mert ne feledjük, hogy igazi pihenés napjai voltak ezek, mikor a köznép az ájtatos istenisztelet után ártatlan örömkömben pihente ki fáradalmait s nyert új erőt új munkára. A mellett sok emberismeret volt e szent napok fényes díszszal való ünneplésében, mert magok a ragyogó külsőségek is csak annyi- val mélyebben vették bele a vallásos érzést a hívők lelkébe.

Ilyen kötelező ünnep volt régebben a *Gyertyaszentelő Boldogasszony*, vagy tisztulás ünnepe

is, a mikor a hivek misét tartoztak hallgatni, abbaahagya a munkát. De ez ünnep már a reformáció óta is sokat vesztett jelentőségéből magoknál a római katolikusoknál is, bár ma is a vörös betűs napok közé tartozik február másodika. Az ünnep neve abból a szokásból veszi eredetét, hogy a pap ilyenkor áldja meg a gyertyákat, melyeket kioszt a nép között, hogy ünnepélyes menetben felgyujtva vigyék. A gyertyahordozás Simeon szavára vonatkozik, mikor a gyermek Jézust karjai közé vette s azt mondta, hogy ő »a pogány népeknek megvilágosítástokra való világosság». (Luk. II. 32.) Ennek következtében a gyertyáknak is többféle csodátevő erőt kezdtek tulajdonítani.

Időjósok tekintetben is megvan Gyertyaszentelő Boldogasszony napjának a maga fontossága a gazdánép szemében. Nálunk például általános a vélelem, hogy ha e napra szép idő esik, a tél még tovább fog tartani s rossz aratás lesz, ellenben rossz idő a tavasz közeli kiderültét jelenti. Van erre egy latin distichon is, mely így hangzik:

«Si sol splendescat Maria purificante
Major erit glacies post festum, quam fuit ante.»

A német közmondás meg éppen azt tartja, hogy juhász jobb szemmel látja, ha Gyertyaszentelőn farkas út nyájába, mint ha napsgár. Minde hagyományoknak igen valószínűleg közös pogány forrása van.

Szent Bálint napja, február 14-én, tudunkkal nálunk nem igen részesül semmi különös kultuszban, de annál nagyobb szerepet játszik az angol köznépél, az az ifjú szerelmeseknek megkülönböztetett ünnepek. Ki ne emlékezzen vissza Shakespeare Hamletjében a zengetes versekre, melyek e napra vannak vonatkozással?

Holnap szent Bálint napja lesz,
Holnap reggel korán,
És ablakodnál párod ül
Ott leszek én, leány.

Kelt a legény, felöltözött,
Ajtot nyitott neki,
Bement a lány, de mint leány
Többé nem jöve ki.

A szerető szív apró kedveskedései, egy-egy ablakból felajánlott virágokréta stb. ilyenekből áll a hagyományos angol szent Bálint nap, vagy Valentine's Day. Egyszerű patriarchális ünnep, mely bizonyos mértékig egyházi szentesítést is nyert. Ilyenkor szoktak családi körben a legtöbb eljegyzést is ülni s általában nagyon kedvező napnak tartatik szívbeli ügyekre. A szent Bálint napi ólomöntés is országoszerű divit Angliában, melyből ifjú lányok vonnak következtetéseket jövődbelieikre. Szent Bálint napjáról még a következőket jegyezhetjük föl, mint a szerelmesek egyesülésének kiváltságos idejéről. Az a Valentinus püspök, kinek évfordulója február 14-dikére esik, Rómában Kr. u. 270-ben február 14-én fejeztetett le a II. Claudius császár által elrendelt keresztényüldözések alkalmával. I. Gyula pápa avatta szentté. Némely nyelvész fejtegetése szerint az ok, a miért Valentinus a szerelmesek pátrónusává választatott, nevének rokonhangzása a provence-i galantine-nal, mely szerelmest vagy udvarlót jelent. Tény az, hogy e napon a szerelmesek egyik a másikának »valentinja» nével nevezetnek, tehát a valentinus nines kizáróan férfi-jelentése. Ujabb szoktak Angliában e napon a szerelmesek névtelen leveleket is küldeni egymáshoz s a lány, kinek igaz szeretője van, a nélkül is ki fogja ismerni kedvesének írását.

De a február legnépszerűbb napja mégis a *húshagyó kedd* marad. S bár az idén a naptár sokkal hátrább helyezte, úgy hogy egészen kívül esik a hónapból, mindamellett itt van helye megemlékezni róla. Ma már a húshagyó keddi népszokások is sokat vesztettek egykori tarkaságukból, de sok százados dícsőség csillama tapad rajtuk s még az ifjabb nemzedék is sok vidám óra emlékvél gondolhat vissza a régi jó húshagyókra. Ha bihetünk a tudósoknak, már a görög dionysusi ünnepek, s a római Lupercaliák és Saturnáliák is ugyanazonosok voltak a keresztény karnevállal, melynek eredeti hazája kétségkívül Olaszország örök derűs egy, mely annyira kedvez a pajzán kedély kicsapongásainak. A régi zajos karnevaloknak azonban, a minőkről a »Capricci del Bottajo»-ban, Firenzezola, Varchi, »Buonarrotti, Berni, Lascia s a venezuela Casa nova irataiban olvasunk, ma már híre-pora sincs. A turini »veglionek», a milánói »carnevalonek» még valamennyire tartják magokat, de

már ezek sem a régié. Tény, hogy az olaszok, s különösen a lombardiaiak és piemontiak sok hajlandósággal bírnak a zajos vigadásokra s a pénz-költésre, de még ők sem tudják többé sokáig fentartani a húshagyó keddek vesztett nimbuszát.

Figyelmet érdemelnek a tipikus álarczok az olasz húshagyóknál; ilyenek az újabb időkben a piemonti *Gianduja*, a lombardiai *Meneghini* a venezzei *Pantalon*, a toskánai *Stenterello*, a nápolyi *Pulcinella* s a bolognai doktor *Balanzon* s még mások. Mindezek hagyományos színpadi karikaturák, többnyire múlt századi viseletben, a *Pulcinella* kivételével, mely régebb keletű s egészen fantasztikus kosztüm. A főleg Florenczben közkedveltségű *Stenterello* kakastollas kalapu, sertésfarku típus, térdig erő virágos mellénnyel. A turini *Gianduja* pedig a husvét-beti passio-bábjátékoknál is előfordul, az apostolok komikus torzképeként, a ki vastag piemonti tájszólásban beszél, Pilátus konyhájában a szolgálókkal ölelkezik, s Judásnak minduntalan a sarkára lép.

Felettébb érdekes a húshagyó ünneplése Ivrea-ban, egy kis gyárvárosban, 45 mérföldnyire Turintól. Megelőző vasárnap a város minden külső, s a hatósági jelvényeket átadják egy általános szavazattal választott tisztnek, kit az ivrei köz-társaság generalisának nyilvánítanak. A generalis mellé tizenkét tiszt van adva, a város minden kerületére egy esvén. Ilyenkor a hivatalos foglalkozások szünetelnek s a generalis és tizenkét segéde ünnepi öltönyben, frigiai spikával végzi a teendőket. A különös szokás eredete arra az incidensre vihető vissza, mikor a város felszabadította magát a Monferrato grófok hűbéruralma alól, kik zsarnokságokkal magok ellen zudították a közvéleményt. Az erdődt megszállták, a Monferratókat ünnepélyesen letették s a kormányt egy ifjú mészárosra ruházták, kinek jegyesével, az ugynevezett Ivrea szépségével szemben a gonosz öreg gróf a »Jus prime noctis»-t akarta érvényesíteni. Akár igaz e magyarázat, akár nem, tény, hogy ez ünnepélyt minden évben megtartják, s más szokások is ily értelmű vonatkozásokra mutatnak. Például minden új polgármester köteles felavatásánál egy régi góthikus kalapácsot venni kezébe, melyet e czélra a levélárban őriznek, s egy követ törni szét azzal az erőd romjaiból, s a követ a Dora vizébe dova e szavakat mondani: »hoc facio in spretum marchionis Montioferri, nec permittam aliquod aedificium fieri ubi erant turres domini marchionis». Karnevál idején minden ivrei, sőt az idegen is frigiai spikát tartozik viselni, fényes középkori öltözetekben menetet rendeznek, melynek központja természetesen »Ivrea szépe». Kedden tizenkét órakor a *scarlot*, vagy farsangi fát, melyet új házaspár vagy jegyesek ültettek, ünnepélyesen eltemetik.

Hogy a görög egyházról is szóljunk, itt a karnevál két hétig tart és három vasárnapot foglal magában. Rendesen táncmulatságok és házonságnál mulatságok teszik a szórakozások főelemeit. Athenben a nép a legfesztelebbül tolong ilyenkor mindenféle lehetetlen öltözetekben az utcákon, állatjelmezekben, madárszörökkel. Nyugtával a közönség visszatér a fedél alá s ilyenkor tánc fejezi be a napot. Másfelől azonban a bójtót annál szigorúbban megtartják s az idő alatt még a vaj élvezete is el van tiltva.

FARSANGI TRÉFAK BERLINBEN.

Írók és művészek a világ minden népénél legvigyabb czimborák közé tartoznak s még különösen a festők, ezek az örök-vidor pajpaj a szép oltárának. Nem esoda, ha a farsangnak is azok a mulatságok tartoznak legböhökösabb és legpezsgőbb kedélyű estélyei közé, melyeket ők rendeznek. S ezt pedig dehogy mulasztanák el egy évben is. Főképp Németország művészifjúságában annyira gyökeret vertek a farsangi tréfák, mindenféle álarczos, jelmezes, históriai vagy bohóc-kosztümben, hogy egy tél sem mulik el, hogy Nürnbergből, Münchenből, Berlinből, Düsseldorfból ilyen művész »muri»-k híre ne hallanók.

E télen a berlini festők mulatságukat a festő Nestorának, a Nagy Frigyes korabeli történet kiváló festőjének, Menzelnek 70 éves születésnapjára rendezett óviziokkal kötték össze. Megjelent ez alkalommal az agy festő is a teljesen rokokko-stylen tervezett ünnepélyben, melyen a Wattenau-áltoztató hályok

Menzel szemlét tart az akadémikusok gárdája felett.

is részt vettek s kosztümök, dekorációk, bútorok mind a Nagy Frigyes korából kölcsönöztek voltak.

De még tovább ment a rendezőség leleményssége, s egész gárda-szakaszt marsiroztatott ek csupa akadémikusokból, nem csupán egyenruhában híven a Nagy Frigyes híres gárdájának ka onáihoz, hanem természetben is vetekedve azoknak híres nagyságával. Menzel e rögtönzött kis csapat felett szemlét tartott, a mi, mint képünkön is látható, nagyon komikusan vette ki magát a művész kis termekél fogva, szemben a karónagyságu gránátérosokkal. Néhány betanult régi fegyverfogással is tisztelt az őrség ez alkalommal a veterán művészek. Volt még rokkoko-menet, volt pástor-csoportozat, török-tatár kiöltözés fogadtatása, keleties pompával s szertartással, rablótanya, ballet, fuval-hangverseny, tarkánál tarkább változatokkal egymásután, külön helységben »tagbagie» volt berendezve, hol Nagy Frigyes korabeli gránátérosok cseréppipából pipáltak és ittak. Vándor Thespis szekere is volt felállítva, mely a »Selinda és Philidor történetét, vagy a rab-ók által megzavart légyottot» játszta komikus intermezzók közt. Általában nagy volt az ünneplés látogatottsága, mert dacára annak, hogy 10 márkára volt szabva a belépti jegy, mintegy 2500 főre ment a közönség. Jelen volt pábolyában a német korona-örökös és családja is.

SZARVASMARHA-KIRÁLYOK.

A nagy amerikai Egyesült-államokban jogilag eltöröltek a czimeket, de a társadalom annál több fejedelmet ismer. Vannak arany-, ezüst-, vasi -, gyapot-, kávé-, czukor-, szarvasmarha-, sőt cseske-királyok is, olyanok ugyan, kik a megfelelő iparágban kiváló helyeket vívtak ki maguknak. Ezek közé tartoznak a szarvasmarha királyok, különösen Texasban, hol az áldott föld annyira kedvezett a marhatenyésztésnek, hogy mindazok, kik legalább tíz évvel ezeltől pástorsággal kezdtek, ma már dűsgazdag emberek, kivéven egy párt, kik az amerikai erőteljes jellem szerint »barmaikat a játszó-asztal felett el-fújtk».

Ontárióban Zane, a csaknem hét láb magas exszenátor sötét indián arczával szintén pástortüri volt, ma milliomárius, 30,000 szarvasmarhája van s 60 pástort foglalkoztat. Erős mérsékletességi

párti, szolgálatában nem tűr oly embert, ki pálinkát iszik, kártyázik, szitkozódik vagy revolvert hord. Pierce, ki a polgári háború után jött Texasba s néhány szarvasmarhát szerzett, ma több-mint 100,000 hold föld s 20,000 szarvasmar- a ura. Richard King vagysis Dick ezredes, min a pástortorok (cowboys) hívják, irlandi eredetű, kezdetben matróz, később texasi korsmáros volt. Rosszúl menvén üzlete Kennedy nevű hajóssal a Rio-grande felső folyásánál szarvasmarhákat tenyészettek. Két év múlva feloszlott társaságuk s Kennedy részét közelebb harmadfél millió dolla csekélységért adta el egy skót részvény-társaságnak. Volt társ, Dick ezredes, ma a legnagyobb szarvasmarha-király Texasban. A mexikói öböl partján fekvő sós moesárain 100,000

szarvasmarha, 30,000 juh s 20,000 ló legel, melyeket 400 pástort őríz; minden évben 20,000 ökr, 4000 ló s ugyanannyi juh hajtatik tőle vásárra. Maga azonban már keveset törődik dolgaival s Santa Gertrude mellett pompás palotában lakik, hol külön épület van még a havanna-szivárok számára is, és minden látogatójának külön kocsija s külön inasa van. Szomszédja egy szarvasmarha-királynő, Mrs. Rogers 20,000 marhával; férje methodista pap volt, most politikussá lett. Miles City, Montana szarvasmarha-városa, honnan több marhat küldenek szét, mint az egész territoriumból összesen, a Yellowstone folyónál fekszik s felvad kinézése van. Kalandorokkal s kétése existenciákkal van tele. Az Egyesült-államokban a házárjátékokat általában szigorúan tiltják, itt nyilvános jövedelmi forrást képeznek. A szarvasmarha-királyoknak itt valóságos börtöjük van. Kiváló ezek közt egy De Mores marquis nevű francia, egy newyorki milliomos veje, ki az északi pacificus mellett külön vágóhidakat, jégartókat s hűsítő vasuti kocsikat készített s ma már többszörös milliomos, ki nagy tekintélynek örvend, bár a cowboysok kezdetben üldözték s csak érelyes fellépése által mentette meg életét.

Mai napság a nagy verseny miatt különben már nehéz milliomosnak lenni. Másrészt több helyen maguk a versenyzők állanak össze, hogy a közönséget kizsarolják. A legeltetési jog is korlátozott s egyes társaságok óriási területeket vásárolnak össze, melyeken csak magas bír felvezése mellett engedik meg a legeltetést. Mindamellett a remélhető nagy nyereség igen sok embert csal e pályára s a pástortorok (cowboys) az amerikai népet egy külön csoportját képezik, melynek tagja könnyelmű, vakmerő, életét könnyen kockára teszi, folyvást töltött revolverrel jár, rakoncátlanlankodik, de a mellett nemeslelkű is, akár csak egy régi regény rablója. Messze nyugaton egyes városokban e sajátságos felvad emberek képezik a város lakosságának legalább lármásabb részét s itt még feltalálható az az élet, melyet Bret Harte a bányászokról rajzolt, de a mely ott már nagyrészt ismeretlen.

A KISFALUDY-TÁRSASÁG KÖZÜLÉSE.

E hó 7-ikén harminczkilenczedik közgyűlésére gyűlt össze a Kisfaludy-társaság az akadémia dísztermében, mely egészen megtelt. Az emelvénny Szemere Pál arczképe díszítette, kinek százéves születését ünnepele a szépirodalmi társaság ez alkalommal.

Gyulai Pál elnökölt, s megnyitó beszédében ünnepi hangon emlékezett meg Szemere Pálról s összehasonlítást tett a múlt és mai napok között, s fejtegette, hogy e század alatt irodalmunk mily befolyással volt nemzeti fejlődésünkre. A múlt század első felében irodalmunk elnémult; az alkotmány holt forrásból kihalt az élet, a műveltség élődt s idegen szolgálatba szegődött. Végre 1772-ben Bessenyei György megszólalt és hirdette, hogy egy nemzet csak saját nyelvén lehet művelt. Majd megkezdődött Kazinczy ízléses és nyelvújító működése. Berzsenyi ódái, Kisfaludy Sándor dalai, Kölcsey elégiái ébreszték a hazafiságot s utánuk Kisfaludy Károly és Vörösmarty meg nemzeti bürokat pengettek. Kazinczy és társai félszázados küzdelme nélkül Széchenyi eszméi nem találtak volna fogékonyiságra. Pest központ lett s Bajza kritikai lapját, az »Atheneum»-ot a Kossuth »Pesti Hírlap»-ja követte. Irodalmunk a népköltészetből kezdett erőt meríteni: a politika meg a demokrácia felé hajolt. Petőfi költszetében már ép úgy zengett a magyar népszellem eredeti, naiv dallangja, mint az európai demokrácia dithyrambja. S mikor aztán a nemzet sorsa szerencsétlenül dőlt el a csataterén, a mely csendben ismét az irodalom szólt meg először, előkészítve s megtermékenyítve az ébredni kezdő politikai mozgalmat. Irodalmunk egy századon át a nemzeti törekvések és küzdelmek kifejezése volt. Legfőképp hazafiság vezette íróinkat, fény nevékre, áldás életükre.

Sokan a magyar közszellem hanyatlásáról s a közügyek iránt kifejezett közönyről panaszkodnak. E panasza nem egyéb, mint bizonyos jelenségnek balmagyarázata. Nemzetünk a hatvanas években, midőn alkotmányánál több, nemzeti léte forgott kérdésben, megfeszíté egész erejét a nagy küzdelemben. De erőfeszítése, mondhatni politikai láza nem tarthatott örökké. Mihelyt alkotmányát kivívta, fejlődhetését biztosítja hitte, lassankint nyugodtabb lón s a politikai tért nem tartá egyedül üdvözítőnek. A közéletet nem is meríti ki a politikai küzdelem s minél több oldalt valamely nemzet munkássága, fejlődése annál összhangzatosabb. Sőt ha az egyes a magánéletben jól betölti helyét, melyet elfoglalt, már gazdagítja a közéletet s fokozza a politikai erőt. Semminemű alkotmány nem nyújthat mindent, nem gondoskodhatik mindenről: egyeseknek s a társadalomnak is be

kell folyni saját sorsuk s a közállapotok javítására. Éppen azért ne panaszkodjunk a közszellem hanyatlásáról, midőn sokoldalúságot tapasztaljuk, sőt örvendünk e jelenségnek. Bizonyára nem vagyunk bajok, nagy bajok nélkül; a hazafini gond és aggodalom őseinktől szállott reánk s mi azt átszállítottuk utódainkra dús örökség gyanánt; mert Magyarország helyzete századok óta bonyolult s a magyar politika nehéz, legnehezebb a világon. De teljességgel nincsen ok arra a pesszimizmusra, arra a kétségbeesésre, a melyet nem kevesen annyi hazafias követeléssel hangoztatnak.

Hivatkozott itt Szemere Pálra, kit 1850 tavaszán látogatott meg. Akkor Arany azt írta egyik levelében: »Ott lézeng Pesten egy-két író, az képviseli a nemzetiséget, ott teng, elődik egy-két lap az irodalom szalmáján». Mikor meglátogatták Szemerét, ez így szólt: »Fiaim, csak én tudom, mi volt ez a nemzet, midőn e század elején a világba léptem. Soha sem hittem, hogy ennyire fejlődjék s ily erőt tudjon kifejteni. Gyakran szégyeltem, hogy magyar vagyok; most kevély vagyok réd, bajszomat sem borotválom többé, mert ezáltal pirulás nélkül viselhetem. Majd egy század óta történelmünk csak egy-egy epigrammai villanattól állott, most legalább fölitták a tragikumig. Ez a hazafiság, ez a hősiesség, ez az erő, ez a kiomlott vér nem marad következmények nélkül. Munkálkodjatok; én hiszek és remélek.»

Hosszas eljénzés hangzott a megnyitó beszéd után. Majd *Beöthy* Zolt olvasta föl a titkári jelentést. A multivaló emlékezés volt a titkári jelentés első része is, aztán Győry Vilmos emlékének adózott meleg szavakkal; végül pedig felsorolta a társaság kiadványait.

A titkári jelentés megemlékezett arról is, hogy félszázad előtt alakult meg a Kisfaludy-társaság. A kik alakították, mind elhullottak már. A kik nekik akkor reményeik voltak, mikor a nemzet ifjú költőinek új pályát nyitottak, azok nekünk, a félszázad végén, már dícsősségek emlékeink E dícsősségek ők méltó osztályosai. Áldjuk meg emlékeket s fűzzünk sirjokra koszort a »Toldi» s az »Ember tragédiája» költőinek, a magyar Shakspeare és a magyar Molière fordítóinak habérleveleiből.

Szász Károly mondott emlékbeszédet Szemere Pálról, s erőteljes vonásokkal rajzolta az európai műveltségű s finom kedélyű költő alakját, ki tovább mint egy félszázadon keresztül volt a magyar irodalomnak munkása s később az ifjú irói nemzedék lelkes pártfogója. Az emlékbeszédet nagy figyelemmel hallgatták és zajosn megjeleneztek.

Szemere Pál alig négy éves volt, mikor a francia forradalom kitört, de férfivá lett, midőn az véget ért. És ama kor benyomása termékenyítő képzeletét; ehhez járult az a mozgalmas idő is, mely akkor hazánkban lezajlott. Szemere megértte a nemzeti ébredést, a nemzeti újjászületést. Sehol nem ment végre nagyobb átalakulás az alatt a 70 év alatt, melyet ő átélt mint irodalmunkban. Bámulta Kazinczyt, bírálta és lelkesítette Kölcseyt, látta kelni és a költészet legmagasabb fokára emelkedni Vörösmartyt és üdvözölte Petőfit. Hogy szigorú atya megismeresse vele a világot, 6—7 városban járatta iskolába, hol mint vézna, kicsiny gyermek tanulótársainak gúnytárgya volt. Már 17 éves korában költői kísérletekkel lépett fel s poétai szengéit 1806-ban közrebo-csátotta. — 1808-ban ügyvédi oklevelet nyert, mikor is kijelenté atyja előtt, hogy nem óhajtat hivatali nyerni s ügyvédi oklevelét nem fogja kereseményi forrásául használni, hanem — »risum teneatis!» — író lesz. — Atyja egy szóval sem ellenkezett, sőt 100 frtot azzal a megjegyzéssel adott át neki, hogy ha elvesztené kedvét az írói pályától, szőljon. Az év letelt — és Szemere megmaradt pályáján, a miért atyja megkötözte az évi segélyösszeget. Horváth István és Vitkovics társaságában megalkotta a régi triást, mely idő után kritikai dolgozatokra adta magát. Erős kritikai hajlammal bírt; — s kevésbé értékes dolgozatai is nagy mérgondot fordított. A lírában aránylag keveset produkált hosszú pályája alatt; pedig verselni késő véséseiig nem szünt meg. Különösen szonettjei magasanak ki, melyek legfényesebb tanulmányosságát tesznek Szemere kitűnő tehetségéről. Szívünkben ma is visszhangot kelt Vidához írt episztolája, mely által annyira kiérdemelte pályatársainak szeretetét. Mint nyelvújító is kiváló dícséret érdemel; ő volt az, ki látván nyelvünkben a szófoglalmak nagy hiányát, az égető szükségnek megfelelt. — Szemere Pál különösen Kazinczyval állt benső viszonyban, de baráti ragaszkodást tanúsított Kölcseyhez is.

Paulai Ede szavalt el ezután *Vargha* Gyula szép költeményét, »Rákóczi temetését». A bujdosó fejedelm holttestét gályán viszik, s hiveinek kicsiny csoportja kíséri és magyar gályarakok vontatják a hajót.

Csörög a lánc és hörg a mell,
Mi szörnyű gyász-zene.
S mintha a csillagok közül
Búsán tekintene
Rabokra s bujdosókra le
Rákóczi szelleme.

Berczik Árpád egy vidám hangú elbeszélést olvasott föl, „Ügyetlen udvarló” címűt, melynek derült ötleteit megtapsolták.

Paulay Ede lépett ismét elő, mint szavaló. A Bulyovszkyné által kitűzött pályadíjat elnyert költő beszélt, „Az apród”-ot szavalta el. A költemény tárgya nem új, de a kidolgozás több részlete erőfőlt tanuskodik. Az apród királylányba szeret, s midőn ez egy herceghez megy nőül, a fiatal ember kioltja saját életét. A királylány soha sem lesz boldog, s megöli bánata.

Végül Csiky Gergely másodtitkár tett jelentést az 1885. évi pályázatok eredményéről. „A színészet története” című pályamunkára kitűzött első jutalmat Bayer József pécsi tanár, a másodikat dr. Váli Béla nyerte el. Az utóbbról a jelentés azt mondja, hogy sok adatot gyűjtött össze, de azokat nem tudta kellő formába önteni. A történeti novellára hirdetett Lukács Krisztina-jutalom eredménytelen maradt, legtöbb dícsért illeti a „Balassa” című novellát. A Bulyovszky-díjjal jutalmazott „Apród” költő beszélt szerzője Somló Sándor vidéki színművész, ki a Teleki-pályázaton már két vigjátékkal nyert 100 darab aranyat. Dícsértben részesült a „Bakó Péter” költő elbeszélése. (Ennek szerzője Jakab Ödön.)

Ez ére a következő jutalmak vannak kitűzve: Kisfaludy Sándor életrajza és munkáinak kritikai méltatása (500 frt); egy nagyobb magyar történeti novella vagy kisebb történeti regény (500 frt); a lírai műfaj elmélete, tekintettel történeti fejlődésükre (500 frt). Mind a három a Lukács Mór által nevének, Bírly Krisztinának, emlékére tett alapítványból. A Szécher Árpád-jutalom (500 frt), egyfelvonásos vígjátékra vagy bohózatra szól. Ezeknek beküldési határideje ez évi nov. 30. A 200 franknyi Somogyi-jutalom 1887. nov. 30-iki határidővel kisebb tankölteményre van kitűzve, valamely széptani kérdésről. Ezzel végződött az ülés.

A társaság tagjai ezután a Holzwarth-Frohner-féle vendéglőben gyűltek össze lakomára.

Az első felkészítőt Gyulai Pál mondta a királynak. Szász Károly Trefort miniszterre, az irodalomnak hőszívi barátjára, ki ott volt a közgyűlésen s bizonyára eljön e lakomára is, ha nem családi körben óhajtott volna e napon 70-dik születésnapját megülni. Végül Arthur, a társaság ügyvédje, Szász Károlyt élte, Salamon Ferenc pedig Gyulai Pált, emlegetve, hogy mikor lesz kész a „Romhányi?” A felelet az volt: „akkorára, mikor a Budapest monográfiája.” Degré Alajos élte a társaság nesztorát, Hunfalvy Pált, Tolnai Lajos a buzgó alapító Wahrman Mór, Szász Károly a betegség miatt meg nem jelent Tarkányi Bélát és Szörényit, Beöthy Zsolt az alapítót, köztük a jelenlevő Szontagh Pált s a ki a múlt évben a társaság körében legtöbb felolvasást tartott: Vadnai Károlyt. A társaság csak négy-öt óra tájban oszolt szét.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A „Magyar Történeti Életrajzok” második évfolyamából a 2-ik (február) füzetet kapjuk. Fraknói Vilmostól Pázmány Péter életrajza van benne. Az előbbi füzet közölte első részét, s ebben a füzetben a híres főpap és kitünő magyarságit író pályája 1623-ig van festve. A nagybecsű munka kiállítás a mellékletek és illusztrációk tekintetében pazar. Historiai műbecsű tárgyak másolata, a Pázmány életéből emlékeztető helyek, abból a korból való férfiak arcképei, egykorú nyomtatványok és okiratok utánzatai egymást követik. Színes nyomtatvan van mellékelve Pázmány ereklyetartó keresztjének és tintatartójának rajza. II. Rudolf császár és király, Thurzó György nádor, Forgách Ferenc bíbornok egykorú rézmetszetek másolata. Magyar „Az országok romlása” könyvének címlapja s Pázmánynak erre írt feleletéből szintén a címlap még papírral is az eredetit utánozza. Mellékletül találjuk Pázmányt négy oldalra s Bethlen Gábornak két oldalra terjedő levelét, valamint Pázmány Fizikájának első lapját. Ezek mind külön mellékletek, míg a szöveg közt Mátyás főherceg, II. Ferdinánd, Forgách Zsigmond nádor arcképe; éremképek Báthory Istvánról, Rudolfról, II. Mátyásról, II. Ferdinándról; városok, épületek, tájak, stb. képei részint egykorú metszetek másolatában, részint Dörre Tivadar és Mirkovszky rajzai után; fejezet-kezdő és végző rajzok, Pázmány műveinek címlapjai, stb. A tartalom és művészi kiállítás vetélkednek együtt. Nagyon jól eltalált választ az arra nézve, hogy a közönség nagyobb köre is megkedvelje a történelmi olvasmányokat. Bizonyára meg is találja azt az elterjedést, melyre érde-

mes. A történelmi társulat tagjai 5 forintjával fizethetnek elő egy évfolyamra, nem tagok 8 forintjával. A megrendelések Mehner Vilmos könyvkereskedésébe intézendők.

Magyarország függetlenségi harca 1848—49-ben. Gelich Rikárd tábornok nagy munkájából a 19—20-ik kettős füzet hagyta el a sajtót Aigner Lajos kiadásában. Ez az 1849-iki országgyűlésnek hadügyi intézkedéseivel ismert meg, továbbá az áprilisi hadjáratról, a hatvani, a tápió-bicskei, az isaszegi csatákkal. A kettős füzet ára 80 kr. Előfizetési ár 6 füzetre 2 frt 40 kr., 12 füzetre 4 frt 80 kr.

A május havi meteorológiai viszonyok Magyarországon, a természettudományi társulat megbízásából írta Hegyföly Kabos, kun-szentmártoni-segéd-lelkész. E szakmunka az év legveszélyesebb hónapjának, a dérből és fagyban is nem ritkán jelentkező májusnak időjárás megfigyeléseit adja elő, teljesen lerontva a költőknek a szép májusról zengett énekei alól az alapot, mert kitűnik, hogy a régi följegyzések szerint is osztozik május az áprilisi változandóságban. Hegyföly a különféle elméleteket is megismerteti, melyekkel a hőmérsék hirtelen változásait magyarázzák, s aztán összeállítja hazánkban az 1871-től 1880-ig huszonnyolc meteorológiai állomáson tett följegyzéseket. A terjedelmes munka magyar és német szöveggel; ára 2 frt 50 kr, társulati tagoknak pedig 2 frt.

Egyetemes regénytár indított meg Singer és Wolfner könyvkereskedése Budapesten. Eredeti és fordított regényeket adnak e vállalatban, csinos kiállításban, vörös angol vászonba kötve. Minden hóban megjelenik egy-egy regény, egy-vagy két kötetben, s egy kötet ára 50 kr. Eddig már több kötetből áll a vállalat, s a regények kedvelői válogathatnak benne. A sorozatot Ohnet György, a jeles francia író „A banya” című szép regénye nyitja meg, két kötetben. Ezt követi Mikszáth Kálmántól „A lohinafi fiú”, nagyobb elbeszélés, mely külön kiadásban is megjelenő, már szoltunk róla. Ezzel együtt van a kötetben Welten Oszkár vig beszéde: „Egy éjszakára bezárva”, németből fordítva. A 4-ik és 5-ik kötet „Beatrice házassága”, angol regény Hugh Conway-tól, ki az angol közönség előtt hamar kedvelt író lett s gyors halála általános érdeklődés közt megkezdett irodalmi pályát szakított félbe. „Beatrice házassága” már halála után került ki a sajtó alól. Kellemes elbeszélő, regényeinek folyása változatos és érdekesen bonyolódik. A mit a közönség Miss Braddon regényiben szeret, a titokzatosságot, a történeteknek soká rejtgetett szálait, azt megtalálja Hugh Conway-nél is, de több gondnal rajzolva és mélyebb lélektani okokkal támogatva. A 6-ik kötet eredeti regény Tolnai Lajostól: „A jublánsok”, a magyar társadalomból. „A két fátoly” Fortuné du Boisgobey regénye francziából két kötet. Végül a 9-ik kötet „A halott”, Feuilleit Oktáv egyik novellá elbeszélése, mely a vallásosság és a szabad gondolkodás problémáival foglalkozik. A regénytárba a kiadók előfizetést is elfogadnak: 15 kötetre 7 frt 50 kr-ával, 10 kötetre 5 forinttal.

Újabb gróf Pálffy-Dann Lipót teanói herceg emlékezte cím alatt díszes kiállítás kötetet kapunk. Irta egy jó barát. A könyv kézirat gyanánt van kiadva, az elhunyt főúr tisztelői és barátai számára. A barati kéz melegséggel írta meg a gróf életrajzát, kezdve a gyermekkortól s végig kísérve a komoly tanulmányokban, a tudományokért, művészetért való szeretetében, munkásságában, családi életében, stb. Egy függelék megismerteti irodalmi kísérleteivel, levelezéseivel, s összegyűjti a gróf által festett és rajzolt történelmi képekre vonatkozó hírlapi cikkeket. A gróf alaposan tanulmányozta a hazai régészetet, s kivált a régi magyar viseletre nézve szak-tekintéllyel bírt.

Kain, drámai költemény, írta Londez Elek. E cím alatt 32 lapnyi kis füzet jelent meg, Debreczenben, mint a „szerző sajátja”. A bibliai tárgyúval, az első vérhű és testvérgyilkosság vitézével már nem kisebb szellem, mint Lord Byron is próbálkozott drámai formában s az ő mysteriuma a világirodalom gyönyögyei közé soroztatik. Londez Elek műve persze sokkal kisebb szabású s eszmei tartalma ép oly kevésbé állja ki az összehasonlítást a Byron művével, mint formai szépsége. Kezdetű olyasmit nem is várhatunk. E kis drámai költemény alapeszméje, mely forduló

pontját is képezi, figyelemre méltó volna még is, ha a szerző ereje megfelelt volna a kivitel nehézségeinek is. Kain irigységből s bosszúból megöli öccsét, azonnal éri az Isten átká s a lelkiismeret ostora. Öngyilkos akar lenni s a mélységnek rohan. De egyszerre az isteni kegyelem reménye tér szívébe. Miért? honnan? — ezt a szerző indokolni meg sem kísérelte; s műve e miatt béna maradt. De az ifjú író azzal vigasztalhatja magát, hogy nagy dolgokban maga a törekvés is dicséretes. A csinos füzet ára 35 krajczár.

Budapest legújabb térképét adta ki az Eggenberger-féle könyvkereskedés (Hoffman és Molnár). A tiszta rajzú, világosan olvasható és új házszám szerinti térkép Homolka József készítette. Összeállítva ára 50 kr., angol vászonkötésben 70 kr. Van hozzá egy füzet is, „Budapest városi utbaigazító”, mely magában foglalja az utak, utcák, terek jegyzékét betűrendben, a jelentékenyebb középületeket, a mik a térkép négyeszőg-halójának jelei szerint könnyen fölkereshetők. A füzet, mely igen czél szerű kalauzul szolgál, statisztikai adatokat is tartalmaz. Ára 24 kr.

A Paedagogiai Plutarch című füzetes vállalatból a 2-ik füzetet vettük. Szerkesztő Orbók Mór és jelesebb paedagogusok, kiválókban tanfőiskolai arcképek és életrajz-gyűjteménye. A füzet tartalma: Trefort Agoston, dr. Ferenczy Józseftől; Rousseau, Fűredi Ignácztól; Richter (Jean Paul német költő), dr. Zsengeritől; Basedow (1723—1790), dr. Márki Sándortól; Szilágyi István, Gerevich Emilől. A füzetek 1—2 havi időközökben jelennek meg, s 10 füzetre 2 frt, 5 füzetre 1 frt, 1 frt lehet előfizetni; egy füzet ára 20 kr. Kiadja Drodteff Rudolf, Pozsonyban.

Folyóiratok. Az Egyetemes Philologiai Közlöny februári füzetében Reményi Ede a Theokritos-féle költemények nyelvtanai különbségeit fejtegeti; Némethy Géza folytatja és befejezi Horatiusnak Anacreonnal való összehasonlítását, Heinrich Gusztáv pedig Schiller drámai tereivéről ír. Több fordítás, könyvismertetés és vegyes közlemény egészíti ki a füzet gazdag tartalmát. A Hazánk történelmi közlöny februári számában Hőke Lajos érdekes adatokat jegyez föl az 1825—27-iki országgyűlésről; Vasváry Ferenc pedig a Noszlopy Gáspár-féle összeesküvésről. Ezt Szinnyei József 1848—49-iki komáromi naplójának folytatása követi, melynek most közzétett része az 1849-iki augusztusi napokhoz nyújt érdekes adalékokat; Thallóczy Lajos közli az ítéletet, melyet a királyi tábla a Kossuth főbőnjáró pörében hozott. Vetter Antalnak „Az 1848—49-iki szerb támadás”-ról és Hegyesi Mártonnak „Az 1849-iki havasi hadjárat”-ról írt dolgozatának a folytatása, Szokoly Viktoról „Egy 1825—27-iki országgyűlési követ diariuma” (Wesselényi Miklós arcképeivel) zárják be a sorozatot. — A Magyar-Zsidó Szemle (szerkesztő Bacher Vilmos és Bánóczy József) februári füzetében a nagyobb értekezések: A „szombatosság”, Khon Samueltől; „Nagara Israel” (spanyol zsidó költő) Vajda Bélától; „A kutyajutalom” Kaufman Dávidtól. A füzet foglalkozik a zsidó anyakönyvek rendezésének kérdésével, a reformált izraelita egyházzal, stb.

Zeneművek. „Elegans csárdások” jelentek meg Táborzsky és Parsch zeneműkereskedésében, Abrányi Kornélól. Két népdalra („Beteg vagyok, fáj a szívem” és „Félre bántam, félre gondol”) vannak írva ezek. A füzet ára 1 frt. — A Legújabb budapesti népdalok című sorozatból pedig, melyet Nádor Gyula szerkeszt, a „Nincsen annak semmi baja” és „Ha meghalok, vigyetek” kezdetű népdalok jelentek meg; ára 30 kr.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia febru. 8-iki ülése a második osztály elő Pulszky Ferenc elnöklete alatt, s tárgyát egy székkfogaló értekezés és egy történelmi felolvasás képezte.

Lány Lajos levelező tag „A népoktatás 1868—1884-ben” című statisztikai tanulmányt foglalta el székét.

Ezek az adatok a népoktatás nagy haladásáról szólnak, de a magyar fajnak egyszerűsége is alkalmasak. Bevezetésül föltárta azokat az állapotokat, melyekben a magyar kormány föllállításakor találta az országot. Báró Eötvös Józsefnek 1869-ről szóló jelentése a népoktatásról igen sötét. Akkor 11,300 község közül 1712-ben nem volt egyetlen iskola sem. A 17,000 tanítót, az akkor iskolába járó 1,100,000 gyermek részére is csekély. Az iskolaköteles gyermekeknek csak fele járt iskolába. Összesen 1,300,000 forintot tett az iskolai szükséglet. Ma pedig ez az összeg 12 milliót is felül van. 1884-ben iskolába járt 1,800,000. A törvényhatóságok közül 39-nél kedvező az iskolafeltartás aránya, s hol az átlagon felül van az iskolába járók száma, ebből 20 magyar törvényhatóságot találunk. Az átlagon alól marad 29 törvényhatóság s ebben 17 magyar. Ez tehát nemzetiégi szempontból nem megnagyító a magyar-

ságra. Legjobban emelkedett a zsidók és görög-keleti vallásnak iskolába járása; és emelkedett a magyarok mellett az oláh és szerb is. Az sem valami öröndetes adat, hogy ezer iskolaköteles közül 898 német, 846 tót és csak 824 magyar gyermek jár iskolába. Az iskolabjárás eredménye sem nekünk kedvez. A tanítás nyelvében öröndetes a haladás, de itt is van még kívánni való. 1869-ben 5800 iskolában oktattak magyarul, 1884-ben pedig 7938-ban. Azoknak az iskolának száma emelkedett legjobban, s hol a magyar más nyelvvél együtt szolgált tannyelvvél: 1400-ról 2600-ra; míg az oly iskolák, hol nem tanítanak magyarul, 180-ról 82-re apadt. Az állami iskolának fontos tényezőit hatását emelte ki ezután az értekezés. Van 450 állami iskola mely az 1873-iki ama törvény következtében emelkedett, hogy a hol a felekezetek és községek nem képesek a magok erejéből iskolát tartani fenn, ott az állam emel. Az állami iskolák legnagyobb része a nemzetiségek közt van. Ez iskolák összefüggő láncolatot képeznek a nemzetiségek közt, a magyar államiság támogatására. A tanítók száma 25,000-re szaporodott, 16,205 iskolában. Kedvezőtlen még mindig a népoktatásban, hogy 16,000 iskola közül csak 10,800-ban tannyel a magyar. A magyar iskolák száma nő ugyan, de mellette két más nemzetiség, kedvezőtenebb viszonyok közt, még inkább előre halad.

Megjeleneték az előadást, Trefort Agoston pedig azzal a megjegyzéssel kísért, hogy az ország gazdasági fejlettsége az oka, a mért sem az állam, sem az egyház nem képes annyit tenni, mennyit a magyar közoktatásügy megkövetel.

Zárlásul Mihály volt a második felolvasó, „Ló-nyav Zsigmond és a nagygyombati békéltetőszék” 1644—45-ben” című dolgozattal, I. Rákóczi György e bizalmas és jellemes embernek életéhez és a linzi békét előkészítő nagygyombati tanácskozáshoz szolgáltatva újabb adatokat.

A földrajzi társaság e hó 11-iki felolvasó ülésén Décsy Mór a Kaukázusban tett utazásáról tartott előadásban, nevezetesen a szabad Szvanecziáról, az Ingur felső völgyében.

A szvanok hazája a Kaukáz közép részén emelkedő kolchida hegyvidék határán terül el, az Ingur magas völgyében. Örökös hóval borított hegyek isteklatán fekszik s egyetlen út vezet hozzá az is csak nyáron járható. A vidék topografiai helyzete nagy befolyással van a lakosok életmódjára és jellemére. Újabb időben egynehány tudós, mint Abich, Gileo, Radde stb. meglátogatták e vidéket s írtak is róla, természeti viszonyairól, de magukat e magas hegyeket eddig alig kutatta át valaki. Décsy 1884. augusztus 31-én ment először Szvanecziába s fenn volt körülbelül 12,000 láb magasban a nagy Kaukáz hegység főgerincén; utána is megkísérelték, de a kísérletnek hajótörést szenvedtek a roppant hideg s meredek feljárók folytán. Décsy másnap is ott maradt, felméréseket eszközölt, kutatót s fűrészságnak jutalmát bőven elnyerte a gazdag tapasztalatokban, melyekkel hazatért. Szvaneczia lakói, kiket már Strabó felemlít, szoros összeköttetésben éltek Grúzia, Akházia és Mingrelia lakóival, eleinte egyesülve, majd külön kormányzók alatt. A XIV. században diadalmasan nyomultak előre, felégették Kutaisz városát, de később Bagrat király ismét az imeritai királyság alattvalóivá tette őket. A XV. században már nagyhatalom volt Szvaneczia s teljesen független. Kedvező természeti viszonyok folytán ezt a függetlenséget még fen tudták tartani s innen neve: szabad Szvaneczia. Azonban viszonyai épenességgel nem rendezettek s gyakran támadnak viszályok kebelében, mert a nép ingerleny, féktelen, szabadságra vágyó s nem tudja eltűrni még a saját kebeléből eredő rendszabályok és törvények nyugzó láncát sem. Ismertette Décsy viszonyait, életmódjait, fényképekben mutatta be egyes vidékét, népviseletét. A hegységeiből hozott ásványfajokat nemcsak a jelen volt tudósok, de az érdeklő közönség is nagy figyelemmel vizsgálta.

MI UJSÁG?

Az udvar Budapesten. A király vasárnap f. hó 14-én Budapestre érkezik. A királyné, ki most Miramareban időz, valamint a trónörökös pár budapesti látogatásai még nincsenek biztosan megállapítva. A budai királyi várpalotában az alkalommal rendezendő udvari ünnepélyek előintézkedéseinek megtele végett egy udvari titkár érkezett Bécsből a fővárosba. A trónörökös pár alkalmasint e hó 18-ikán érkezik meg. A trónörökös, ki a napokban hírlés következtében reumatikus betegségbe esett, jelen- tékenyen jobban van. Az orvosok azonban azt tanácsolták neki, hogy egyelőre megerőltető szellemi munkától tartózkodjék. A trónörökös a tavaszszal hitvesével együtt néhány hétre délre, valószínűleg Lacroma szigetére költözik.

Koronázási misemondó ruha. A Bosznijában levő főjanczi ferenczrend kolostorban becses egyházi ereklyét őriztek, egy díszes csulát, melyre Mátyás

király és Beatrix királyné címere van hímözve. Valószínű, hogy a nagy király ajándékozta Tomasevics Katalin bosnyák királynénak. A misemondó ruha a XV. század ilyenné munkának remeke. Ő felsége értesülően az erélyéről, fejedelmi bőkezűséggel megszerezte a zárdától, haza hozatta s a budavári királyi palota kápolnájában helyezteti el, hol külön szekrényben fogják őrizni. Ő felsége határozott kívánsága, hogy e templomi őltönyt „koronázási csulá” néven őrizték és kizárólag csak a magyar királyok koronázásakor használja az ország primása. A nemzeti kincs elhelyezésére a kellő intézkedéseket már megtette Maszlaghy Ferencz prépost és Supp Ferencz budai várkapitány.

A csula ki volt állítva 1885-ben Budapesten, a magyarországi árvízkiárusultak javára gr. Károlyi Alajos palotájában rendezett műipari és történelmi kiállításán, s Ipolyi Arnold püspök akkor azt írta róla: „Nem képzelhetünk ennél minden tekintetben megfelelőbb magyar koronázási díszcsulát, s nincs az a megadható ár, melyen azt a koronázási klenodumok közé ne kellene megszerezni.” Az aranyzóvós, sötét zöld vonalakkal egy vázát mutat, virág és gyümölcs füzereket, míg a csula középpontján, fent a hátán, a magyar birodalom nagy koronás címere áll élénk vörös, fehér, zöld stb. színben szőve, Magyarország s tartományai címérét, a négyezett paizsban mutatva; ennek középső szívpajzsán a Hunyadi-ház hollója látható. Hazánk címérével ellátott ily becses műtárgy, kivéve a Korvinák már fakult és rongált kötetét, egy sem maradt ránk. Valószínű, hogy Florenczen készült, de a budai udvar művészei által festett mintá után. Egy szakértő fejtegetései szerint: ily túlműveltség s határozottan heraldikai czimeres disztimányú őltöny eredetileg csak a király, az udvari méltóságok, a heroldok stb. számára udvari ünnepi fényes köntösül szolgálhatott. De másrészt valószínű, őt kétségtelen, hogy ily fejedelmi ruhák szövetei alkalmilag a fejedelmek által az egyházaknak ajándékoztattak, s ezen díszpalástaik szöveteiből készültek a díszcsulák. Erre szt. István, szt. László ismeretes csulái világos példát szolgáltatnak. A főjanczi csulá, Magyarországnak nagy címerével, lehetett királyi palást, de leginkább lehetett akár herold, akár hadi zászló, a melyet azután valamely nevezetesebb szereplése után ajánlott föl a király az őltár szolgálatába.

József főherceg a Kanitz Ágost egyetemi tanár által Kolozsvárt kiadott „Magyar Növényzeti Lapok” legújabb számában ismét hosszabb cikket közöl, „Egy rendkívül kemény tél hatása Fiumében” címmel. Mint bevezetőleg említi, hetvenöt év óta nem volt Fiumében olyan kemény tél, mint most. Két havi roppant esőzés előzte meg s december 9-én kezdődött a hideg, mely azóta egyes napokon — 6 fokra szállt alá. A hó napokig nem olvadt el s január folyamán is havazott, még pedig villámok és dörgések kíséretében. József főherceg pontos följegyzéseket közöl a légüneti viszonyokról és arról, hogy a délszaki növények közül melyek színyltek meg leginkább a fagyot. A növényzet általánosan hatamaradt s egyenlőtlenséggel fejlődik. Megjegyzi azonban a főherceg, hogy a szenvedett károk nem riasztják el a növényhonosítási kísérletek folytatásától, mert remélhető, hogy a mint eddig hetvenöt év óta nem volt ott ilyen kemény tél, megint nem lesz vagy hetvenöt évig.

A budai királyi várpalota kibővítésének tervei és költségvetésével Ybl Miklós építész teljesen elkészült s csak azt várja, hogy az újonnan tervezett kocsitúrt iránt végleges megállapodás történjék. E kérdés most a fővárosi hatóságánál van, mely a tervezet módosítást szándékozik tenni. Ha a tervezet végleg tisztába hozatik, s a kisajátítások megtörténvén, az ut elkészül, azonnal megkezdik az építést.

Földváry Gábor arcképezés Pestmegye alispánjának, Földváry Mihálynak szíveségéből jutottunk; neki van meg nagyobb és kisebb alakban. A nagyobb, Benedek Lajosnak, a nemzeti színház tagjának tollrajza, ki a Perlaszka 1837-dik évi rézmetszését használta, de módjában volt a Földváry Gábor gyermek kori arcképét is megtekinteni, mely a legifjabb testvér, Földváry József birtokába jutott a tassi ősi házszal együtt. A színházi almanachra, melyet Hazucha adott ki, s melyben a Perlaszka rézmetszete megjelent, nem könnyű volt riakadni. Két évig keresték mindenfelé, végre is a piaristák nál találták meg. Hazucha almanachjában t. i. a boldogult Horváth Cyrill egy tragédiája is foglaltatott s a Horváth Cyrill révén találtak rá a metszésre. A nagy érdemű király szívesen engedte át a nevezett almanachot, mely — úgy mondá — alighanem az

egyetlen példány az országban, ha csak Szegeden, a Somogyi-könyvtárban nincs meg; csak a „Johanna” című tragédiáját kérte vissza abból, az arcképet oda ajándékozta. Így juthatott lapunkba is annak a férfúnak arcképe, ki, hogy Pestvármegyében milyen szerepet vitt, leginkább jellemzi az a bommot, melyet a Tassra vetődő özvegyről beszélnek, kinek első kérdése az volt: „Él-e még a hatalmas Gábor?”

Az országos kiállítás számadásai már elkészültek. Az eredmény az, hogy az épületek és az ingóságok értékét 1,369,189 frtra számítva, a deficit mégis fél millió, vagyis 496,986 frt. A kiállítás összes bevétele, az államtól kapott segélyvel együtt 3,637,452 frt 23 kr. volt. Belépti díjakból 730,705 frt folyt be, a katalógusokból 9822 frt 19 kr., a kerítés bérletéből 10,000 frt a sorsjátékból 357,237 frt, térdijakból 263,141 frt 22 kr., a vendéglő stb. bérletéből 48,417 frt 33 kr. A kiadások 3,598,955 frt 5 krt tettek. Nagyobb tételek: a parkozás, világítás stb. 215,795 frt 43 kr., az épületek 1,330,487 frt 48 kr., hirdetések és ismertetések 67,727 frt 54 kr., kiállítási díjak 82,652 frt 55 kr., biztosítás 62,771 frt 73 kr. stb.

Az aradi vértanúk szobrának leleplezését 1889. okt. 6-ikára tervezték, mikor negyven év lesz a kivégzésnek. A nagy szoborművet Huszár Adolf csak általános vázlatban s némely részletében készíthette el, a befejezés Zala Györgynek jutott. A művész ez év június végéig egy melléksoportozatot az éreztetőbe köteles adni s akkor 4275 frtot utalványoznak neki a szoboralapokról. Még ez évben öntésbe kell adni a Hungaria főalakot is. A bizottság eddigi pénztárnoka Bettelheim Vilmos lemondván a 98,693 frt 74 krnyi alapot és a számadásokat teljes rendben átadta.

Berzsenyi szülőháza. Berzsenyi rokona, Noszlopi Tivadar kezdeményezésére, Roboz István, a „Somogy” szerkesztője, régebben mozgalmat indított, hogy Niklár Berzsenyi szülőháza emléktáblával jelöltesse meg. A mozgalom azonban egy idő óta szünetel; most a költő elhalálózásának 50. évfordulóján, a megye intelligenciája újból felkarolni szándékozik az ügyet. Megemlítiük még, hogy a költő fiának özvegye, Berzsenyi Lászlóné, közelebb egy láda családi iratot adott át a költő unokáinak, s ez iratok Berzsenyi Dániel életére vonatkozó igen fontos, eddig ismeretlen adatokat rejtenek magukban. Az iratok az örökösök tulajdonát képezik, de mindenesetre átengedik illetékes keznek feldolgozás végett.

A fővárosi farsang élénk és mozgalmas képet nyújt még most is. A naptár 62 napra szabta idejét s alig múlik nap, melyre egy-két vigalom ne esnék. A nagy bálók sorát a jogszáhl nyitotta meg s a másik két egyetemi bállal: a technikusok- és orvosok-keval együtt szép sikerrel folyt le, díszes közönséggel és jelentékeny anyagi haszonnal a jótékony célokra. Az egykori négyeleti álarcszoból is nagy látogatottságnak örvendett, s a fiataliságnak még ezután is marad ideje, kitombolni a mulató kedvét. E hó 15-én lesz a pestmegyei, 17-én a szepesi, 20-án a protestans bál, melyek szintén szép reményekkel kecsegtetik a rendezőket. 18-án a szabadságharaszobrára rendeznek hangversenyt és táncversenymat. 24-én pedig a pinézérkör tart táncestélyt. — A hosszú farsang még ezenkívül is sok vigalomra nyújt kilátást.

Szillágyi Dániel hagyatékának haza szállítására a tud. akadémia könyvtári bizottsága megszavazta a 2000 frtot, miután az elhunyt fia által bemutatott hivatalos leltárból meggyőződött, hogy a könyvgyűjtemény jelentékeny értékű. Van nyugati nyelven nyomott munka 2009 kötet; keleti nyelven írt kézirat 491 kötet. Mindezeknek értéke a hivatalos becslés szerint 6473 arany forint.

Pasteur intézete. A közoktatásügyi miniszter által a vesztettség gyógyításának tanulmányozására Párisba küldött Babes Viktor egyetemi tanár több levelet írt már az orvosi szaklapba eddigi tapasztalatairól. A védőoltás illetőleg jó időben érkezett Pasteur laboratóriumába, tudományos vizsgálódásokra azonban a pillanat kevésbé alkalmas, minthogy most Pasteur csakis a világ minden részéből érkező meg-martak kezelésével, elhelyezésével s általában egészségi állapotokkal foglalkozik; személyzete is csak állatok beszerzésével, beoltással, boncolással s vesztettség elleni vírus készítésével van elfoglalva. A beoltottak száma eddig 220. Most megint egy aradi magyar ember van a kezelték közt, a ki, mint a betegnek nagy része, teljesen pénz nélkül érkezett Párisba s kit Pasteur szintén ingyen lát el lakással és élelemmel. Babes úgy hallotta, hogy Pasteur e célra 40,000 frankot kapott egy általa beoltott gazdag egyéntől.

A történelmi kiállítás és a lengyelek. Lemberg-ből jelentik, hogy Budának a törököktől való meg-

Brünni kelméket
elegáns
tavaszi öltözetre,
3.20 méter, azaz 4 bécsi rőföt
kifevő szelvényekben
4 frt 80 kr.-ért igen finom,
7 frt 10 kr.-ért legfinomabb,
10 frt 50 kr.-ért legeslegfinom.
valódi gyapjuszövetből
szállít az összeg postaután-
vétele mellett a hitelt és szil-
lárdnak ismert.

Siegel-Imhof
posztógyári raktára
BRUNNEN.
Nyilatkozat: A fennebbi
cég, háló szilárdágának a ve-
vők részéről nagy bizalomnak
örvend. Ezt bizonyítja, hogy a
Siegel-Imhof cég minta nél-
küli megrendeléseknél is ke-
vés pénzért valóban a legjobb
árut szállítja.
De miután szédülő cégek
Brünni árak köpenye alatt
garázdálnak, a fennebbi
cég ennek ellenében kívá-
nára mintákat is küld,
ingyen és bérmentve.

Tüdőbaj,
aszók, stb. gyógyítható.
Olyan szer, mely kitűnő-
nek bizonyult, díjjal
ajánlatik. — Tudakozódások
T. 2847 alatt Mosse Rudol-
fhoz, Lipsebe intézendők. 2857

A Franklin-Társulat kiadásában Buda-
pesten megjelent és minden könyv-
árusnál kapható — az osztrák tarto-
mányok számára Szelinszki György
cs. k. egyet. könyvtárusnál Bécsben,
I. Stephansplatz Nr. 6.

MAGYAR
KERTÉSZKÖNYV
A belterjes

(Intensív) kertgazdászati foglalatja
Utmutató kalauz
a konyhakertészet, gyümölcsészet,
magtermelés, magnemesítés, hono-
sítás és virágos kert hasznosítá-
sára.

A kertészeti mind. rendű ügy-
bárainak, legkivált pedig kis-
földbirtokosok használatára.

Irtá
Farkas Mihály.
(Számos a szöveg közé nyo-
mott metszetekkel.)

Ára füzve 2 frt o. é.

J. C. Schmidt, Kaiserl. Königl.
Hoflieferant.

Telegramm - Adresse:
„Blumenschmidt“.

Erfurt, Deutschland versen-
dó seimen

Führer und Rathgeber für jeden Blumenfreund franco u. gratis.

LIPPMANN
KARLSBAD
PEZSGÖ-PÓRA

A karlsbadi ásványvizekből nyert forrás-termények segítségével
készítve, tehát ezek minden hatályos anyagát tartalmaznak és
minden gyógyító tulajdonait különö; érvényre juttatják.

Étvágyat gerjeszt. Használata kellemes.

Emésztést előmozdít.	Gyomorbajban szénvedőknek	Hatása biztos.
	Vade-mecuma.	

Felülmulhatlan hashajtó szer.

Kivételes, gyors és biztos hatással. — Kellemes, ocsó és kényel-
mes helyettesítője alkalikus-savas ásvány-, keserű stb. vizeknek.
Előgyógyítás. Utógyógyítás.

Házi és teli gyógyítás.

Egészséges tehát **ű d i t ő**

minden csikarólag működő bajtörszer, pilula stb. fölött előny-
ben részesítendő. — Orvosilag ajánlja gyomor-, bél-, máj-,
vese- és hólyagbajoknál.

Elismert és sokat keresett háziszér.
Emésztési gyengeség vagy megzavart emésztésnél, étvágy-
hiány, ülső életmód által előidézett gyomor- s. bél-atonia, nyál-
kásodás, étvágyhiány, gyomorbaj, felfúvódások, szédülés, fejfájás,
vadás, gyomorfájás, gyomorfájdalom, — nyomás vagy göres,
vértóadás, felfúvódás, szédülés, migraine, vereskedés, aranyér,
rendetlen székelés és makacs székrekedésnél. Apróbbait szer
kövérség ellen. **Valódi csak** akkor, ha minden ada-
gon védjegy, **Lippmann** kezevonása, látható.

Központi szét. áldás: **LIPPMANN** gyógyszerár. Karlsbadban.
Főletét Magyarországra részére: TÖRÖK JÓZSEF **ur gyógyszer-**
árát. Budapest. Kapható továbbá következő gyógyszerárakban:
Budapecsten: Altvirth ur gyógyszerár; gyógyszerár a „Nagy Kris-
tóf-hoz; gyógyszerár a „Magyar király-hoz. — Kapható még: **Bartfán:**
Tópercz ur gyógyszerár. **Baján:** Geiger ur gyógyszerár. **Debreczen-
ben:** dr. Rothschneck ur gyógyszerár. **Győrben:** Lipóczy ur gyógyszerár.
Kölcse: Mohlbauer ur gyógyszer. **Kodmészváráshelyen:** Kiss ur gyógyszer-
árát. **Kaposváron:** Czollner ur gyógyszerár. **Karásnében:** Vlád ur
gyógyszerár. **Kassa:** Gállik ur gyógyszerár. **Komárom:** Kirchner ur
gyógyszerár. **Lugoson:** Vértés ur gyógyszerár. **Miskolcon:** Rácz
ur gyógyszerár. **Székelykúton:** Tombor ur gyógyszerár. **Magyarórádon:**
Molnár ur gyógyszerár. **Magy-Kassán:** Belins ur gyógyszerár. **Pan-
csova:** Bauer ur gyógyszerár. **Pozsony:** Adler ur gyógyszerár. **Pisz-
tort ur gyógyszerár. Sopron:** Csathó ur gyógyszerár. **Szabadkán:**
Dési ur gyógyszerár. **Selmecsházyán:** Stanka ur gyógyszerár. **Szé-
kesfehérváron:** Diebala ur gyógyszerár. **Szegeden:** Buray ur gyógyszer-
árát. **Tata:** Mennich ur gyógyszerár. **Temesvárt:** Jahnér, Hönig és
Tárcsi urk gyógyszerár. **Újvidék:** Gro singer ur gyógyszerár. **Vesz-
tőcsen:** Müller ur gyógyszerár. **Küchler ur gyógyszerár. Zombor:**
Galle ur gyógyszerár.

FÉRFI INGEK

elegáns új szabással, kizárólag csak a legfinomabb chiffon,
kreton, zephir és oxford kelmékből, a 2 frt 50 krajczár.
Legújabb nyakkendők, keztük, gallérok, kézelők, zsebkendők,
harisnyák, alsóingek, esernyők, inggombok, stb.
Bizományi gyári raktár **Dr. Jaeger Gusztáv** tanár-
féle **Normal gyapjú-árakból** eredeti gyári áron.

LATZKOVITS A.

specziális készítője, jó szabású férfi ingeknek,
Budapest, váci utca 22. sz. Nemzeti szállodaépülete.
Ingek, nyaktermék vagy minta-ing után 24 óra alatt is elké-
szíttetnek. — Árjegyzék, legújabb ingkelt-minták, ingyen és
bérmentve küldetnek. — Vidéki küldemények jótállás mellett.

Vérszegénység, ideggyengeség, sápkór, gyomorbajok ellen,
nehéz betegségből, gyermekágyból üdülőknek s fejlődő gyenge gyermekeknek.

OSSIAN HENRY
a párisi orvosi akadémia tagja és a párisi egyetem tanára,
CHINA-VAS-BORA
(Vin de quinquina ferrugineux).

Fehérfolyás, vizkór, görvélly, aszók, koral kimerültség, magtalanság,
rendellenes hőség, vérforrás, fejfájás stb. ellen a legjobb gyógyszer.
Egy palack az ára használati utasítással 2 frt 50 kr.

Ezeu szer bámulatos hatása gombaként szaporítá az utazásokat, miért is a nagy
közönség saját érdekében felkértek, hogy csakis **Ossian Henry-féle china-vas-**

Valamennyi külföldi szertől előnybe helyezendők, a magyar köz-
önségnek különben a külföldi labdacgyárosok óriási reklámja da-
ozára már a legjobb hírnévnek és fokozatos elterjedésnek örvendő,
százézer esetben tíz éven át legjobban megismerlett és több éven-
ken át a bel- és külföldön nyert tapasztalatok nyomán, csakis
nővény-kivonatokból összeállított

kárpáti egészségi labdacok,

melyek biztosan, minden káros következmények nélkül, nem erő-
szakolva, hanem minden fájdalom nélkül hatnak: eldugulás, nyál-
kásodás, étvágyhiány, gyomorbaj, felfúvódások, szédülés, fejfájás,
váltózás, aranyér, bőrkütségek és sárgaság ellen. Pótolja a keserű-
vizeket, melyek vizenyős ürülést eszközölnek.

Egy skatulya ára 21 kr; egy tekercs 6 skatulyával 1 frt 5 kr.

Raktárak: Budapest: **Pataky Károly** gyógyszerésznél, az új épület-
tel szemben; **Pozsonyban:** **Pisztorj Bódog** gyógyszer; **Debreczenben:**
Mihálovits István gyógyszer; **Kecskeméten:** **Molnár János** gyógyszer;
Szegeden: **Kovács Albert** gyógyszer; **Temesvárt:** **Tárczy István** gysz.

Singerstr. 15. PSERHOFER J.-féle **gyógyszertár,**
gold. Reichsapfel, **Bécsben.**

Vértisztító labdacok ezalatt egyetemes labdacok neve alatt,
ez utóbbi nevet teljes joggal megérdemlik,
mivel csakugyan alig létezik betegség, melyben a labdacok csodás hatásának erőszakra
nem bizonyították volna. A legmakacsabb esetekben, melyekben minden egyéb szer
sikertelenül alkalmaztatott, ezen labdacok számtalanszor és a legrovidebb idő alatt teljes
gyógyulást eredményeztek. 1 doboz 15 labdacsca 21 kr, 1 tekercs 6 dobozzal 1 frt 5 kr.
Bérmertelen utánvét mellett küldéssel 1 frt 10 kr. (1 tekercsnek kevesebb nem küldetik
szét). Számtalan levél érkezett, melyek intőzői halált mondanak a labdacokért, melyek-
nek a legkülönfélébb és legsúlyosabb betegségekben egészségnél helyreállítását köszönik.
2515
A ki csak egyszer kísérletet tett velük, tovább ajánlja.

A sok köszönő-iratból kőlünk néhányat:
Leogang, 1883 május 13. Tisztelt uram!
Pilluláiban csodálatosak, nem olyanok,
mint sok oly más földiesért szer, hanem
minden bajban lehetőleg segítenek. A hus-
vétkor megrendelt pillulákból a legtöbbet ba-
rátaim és ismerőseim között osztottam el, és
mindnyájukon segítették; koros egyének,
különböző bajokkal és hibákkal álltak, ha
nem is teljes egészséggük, de jelentékeny
javulást nyertek, s azokat tovább használni
szándékoznak. Kérem tehát nékem újolag
át csomagot küldeni. Tőlem és mindamagától,
kik szerencsésnek valának, pilluláit által egész-
ségüket visszanyerhetni, legfőbb köszö-
netünket.
Deutinger Márton.

Bécs-Szentgyörgy, 1882 febr. 16. T. uram!
Nem fejezhetem ki eléggé benső köszönet-
emet, pilluláit, miután Isten segítségével nóm,
ki már évek óta miserében szenvedett, a
vértisztító pillulák által abból kigyógyítottam,
s habár még most is szed még azokból,
egészsége már annyira helyre van állítva,
hogy fiatal frisséggel minden munkája!

Fagybalsam. Pscherhofer J.-től. Sok év óta
idült sebem mint legbiztosabb szer elis-
merve. 1 köcsöggel 40 kr.

Élet-esszencia (prágai csöppek); megro-
tott gyomor, rossz emés-
tés és mindennemű altesti bántalom ellen
kitűnő házi szer. 1 üveggel 40 kr.

Keskeny-útifűszörp. Általánosan ismert
jeles házi szer hu-
rutos rekedtség, görös köhögés, stb.
ellen. Egy palackkal 50 kr.

Amerikai közhvény-kenőcs, legi. szer
közvényes és csúszos baj ellen. 1 frt 20 kr.

Mindennemű hasonzenvi gyógyszer folyton készletben.
Az itt felsorolt készítményeken kívül még a birodalom valamennyi lapban hirdetett bel-
és külföldi gyógyszer-különlegesség készletben van, u. m.

China! toltette-szappan, 1 db. 70 kr.

Por a lábizzadás ellen, 1 doboz 50 kr.

Páte pectorale Georgé-től, a legjelesebb
és legkellemesebb szer egyike, elnyálká-
sodás, köhögés, rekedtség, hurut ellen.
1 doboz 50 kr.

Alpesi növény-likör Bernhárd O. V.-től
1 palackkal frt 2.60, 1 palackkal frt 1.40.

Szem-esszencia dr. Romershausen-től.
1 palackkal frt 2.50, fél palackkal frt 1.50.

Köszvényfolyadék Kwizdától. 1 p. 1 frt.

stb. s minden netán a raktáron nem levő cikkek kívánata pont, és ocsóan beszerzendők.

**Szállítás postán 5 frton aluli tételeknél csak az összegnek posta-
átalványon való előzetes beküldése mellett; nagyobb összegek
nél utánvét mellett is.**

A főbb különlegesség legtöbbje kapható Budapestben is, Török

8-ik SZÁM. 1886. BUDAPEST, FEBRUÁR 21. XXXIII. ÉVFOLYAM.

Előfizetést fűlletek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félre ... 6 *
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt
félre ... 4 *
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt
félre ... 3 *
Külföldi előfizetésekre a postai
meghatározott vitelűt is esatolandó.

TÁRKÁNYI BÉLA.

(1821—1886.)

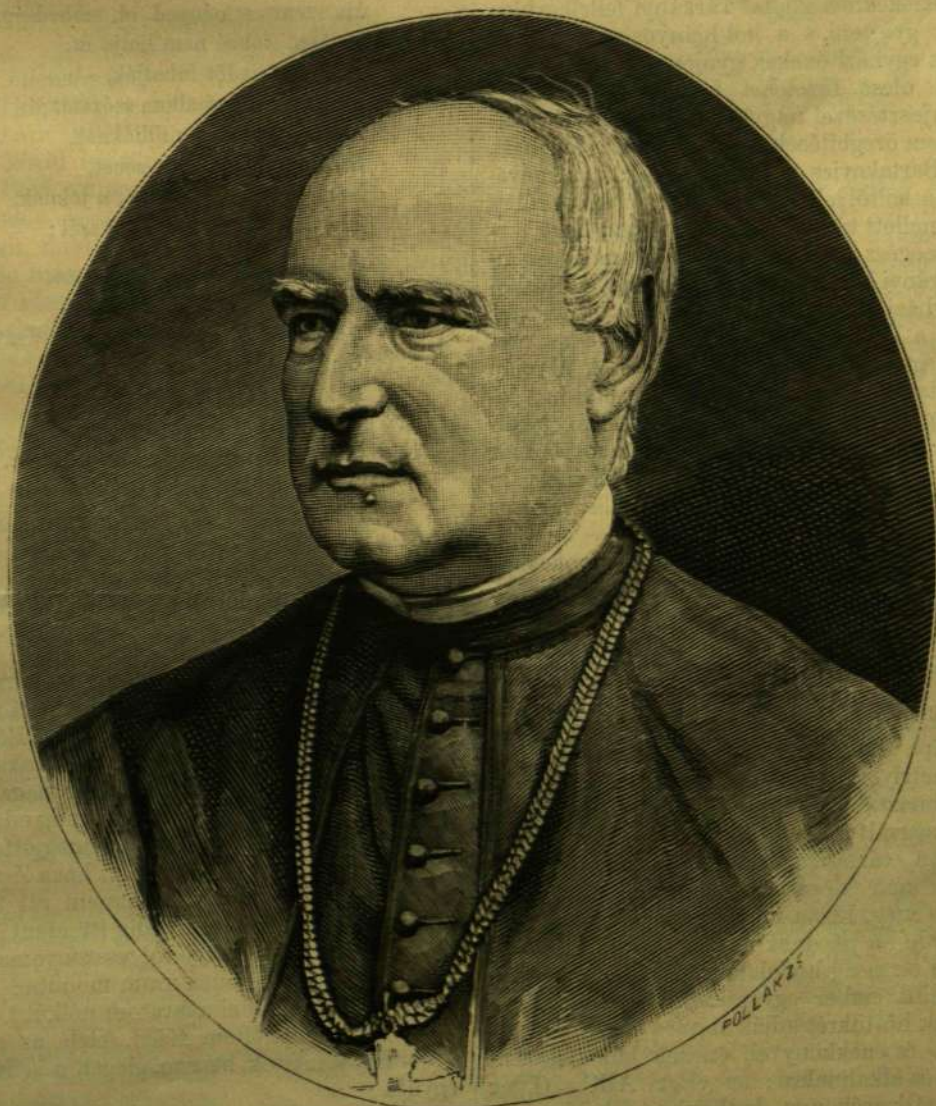
A MAGYAR irodalomnak újra egy nemes és ro-
konszenves alakja dőlt ki Tárkányi Bé-
lában, kinek folyó hó 16-ikán történt el-
hunytáról most veszszük a gyászhiat Egerből,
hol ő mint az egri érseki székesegyház kano-
noka lakott s már huzamos idő óta bete-
geskedett. Betegségének — mely veszelyes szív-
bajban jelentkezett — aggasztó voltáról már
egy idő óta érkeztek hírek; s legközelebből
a Kisfaludy-társaság nagy-gyűlési lakomáján is
szertettéljes megemlékezés történt róla. E tár-
saságnak is több mint husz év óta tagja volt; az
akadémiának 1858 óta levelező, 1880 óta tiszte-
leti tagja, az I. (nyelv- és széptudományi) osz-
tályban. Mint költő, még egri kispap korában,
már 1841-ben fölött a Kisfaludy-társaság egy
költsi versenynél, „Honáldozat” című költői be-
szélyével dicsekedet aratva; hasonló sikerrel pá-
lyázott ugyanott a következő években „Indítvá-
nyok” című szatirájával, az „Életből” című
tankölteményével. „Coriolán” balladája, a Garay
„Kont”-ja mellett, a legkedvesebb iskolai s sza-
valási darab volt évtizedeken át s még ma is
tartja magát, bár Arany János a magyar balla-
dának népies alapon egészen új formát adott.
De állása és lelkelete Tárkányit csakhamar a
vallásos költészet és általában az egyházi irodalom
tere felé vonta s itt aratta ő legzebb koszorúit.

A szoltárok verses fordítása, régi magyar egyházi
énekek új átdolgozása, tömördek imádságos és aj-
tatossági könyv, a nép és a műveltebb osztályok s
különösen nők számára, mindenkifölött pedig a
teljes Szent Írásnak a Vulgáta s a Káldy fordítása
alapján általa készített új fordítása, tartják fenn
az ő nevét maradandólag irodalmunkban. Mint
a Szent István-társulatnak évek hosszú során át
igazgató alelnöke, e nagy tért foglaló társulat
kiadványainak hazafias s egyszersmind mérsékelt
irányára állandóan üdvös hatást gyakorolt. E
társulat kiadványai közt jelent meg tőle a Klop-
stock Messiása tiz első énekének (a nagy költe-
mény tulajdonképi egészének) tartalom- és for-
mahi s minden tekintetben sikerült fordítása.
Feltűnő jelenség, hogy a világirodalom három
nagy keresztény vallásos éposza közül a Dante
Poklát — a nagy katolikus költeményt — egy
protestáns, ellenben a Milton Paradicsomát és a
Klopstock Messiását, e két protestáns époszt,
katolikus egyházi férfiak fordításában bírja
irodalmunk. A vallásos műveltség és elfoglaltság

e ritka példájával Európában csak hazánk s
irodalmunk dicsekedhetik.
Irodalmi munkássága érdemén kívül szép s
dicsekedes jellemvonása Tárkányinak a hazai
művészet s jelesen a festészet pártolása is, mely-
ben ő főpapiaink sorában mindjárt Ipolyi után
áll. Élete utolsó tizenöt évében csaknem éven-
ként meglátogatta Rómát, a hajdankor s most a
katolikus kereszténység e klasszikus fővárosát,
melynek műkinestárai soha el nem fogyó táplá-
lékot nyújtottak műszeretének s finom izlésé-
nek. De mint lelkeben mindent, úgy ezt is át-
hatotta benne a hazafias érzés az egyházi mellett,
s ő tanácsos és megrendelésekkel folyvást tá-
mogatta, pártfogolta és emelte hazai festőművé-
zetünket; nevét e téren is áldásban hagyta

hátra. Az irodalom terén is áldozatokkal jelölte
nyomait. A Kisfaludy-társaságnak és a magyar
írók segélyegyletének alapítványokat tett; az
akadémiánál 100 arany adománnyal segítette
elő a magyar Dante megjelenését. Egyházi java-
dalmát nem hivalkodásra, nem önmaga kényel-
mére, hanem az egyházi és hazafias, az irodalmi
és művészeti s általában közművelődési célok
előmozdítására használta fel. Nemes kedélyétől
s fenkölt gondolkodásmódjától távol volt minden
szűkebltség s a kikkel érintkezett, azoknak
tisztelőt és rokonszenvét egyaránt meg tudta
nyerni s állandóan meg is tudta tartani.

Halálának híre közrészvételt találkozik ország-
szerte s egyháza mellett méltán gyászolja őt iro-
dalmunk is.

Ellinger Ede fényképe után.

TÁRKÁNYI BÉLA.